

DIALOGAS

2013 m. spalio 31 d.

ISSN 1392-1916

Nr. 40 (1059). Kaina 3,70 Lt

NEPRIKLAUSOMAS SAVAITRAŠTIS

Dvidešimt antrieji leidybos metai

Elenos Tervidytės nuotr.

D.Pavalkis: užduotis bus vienoda, bet vertinimo normos skirsis

A.Zabulionis: keistas vienodumo supratimas

EGZAMINAI 3 p.

Kaip mokyklų kreditorinis įsiskolinimas virto tik mokytojų problema

AKTUALU 5 p.

Būkim „biedni“, bet teisingi

Kai žurnalas „Veidas“ paskelbė eilinį savo sudarytą Lietuvos gimnazijų reitingą, tarp dviejų pirmaujančių mokyklų atstovų įvyko trumpas, bet dalykiškas dialogas...

POŽIŪRIS 5 p.

Sąmonė po mirties

VĖLAUS VAKARO SKAITINIAI 13 p.

Padėti ar palikti mirti?

Pasiremdami vieno tragiškai žuvusio mokytojo istorija papasakosime, kad net kopimas į aukščiausią planetos viršukalnę Everestą siejasi su mokykla.

Tikslas – viršūnė

Šiomet sukako 60 metų, kai žmonės pirmą kartą įkopė į aukščiausią planetos viršukalnę Everestą (8848 m). Nuo 1953-ųjų, kai šią viršukalnę pirmą kartą įveikė Naujosios Zelandijos alpinistas ir tyrinėtojas Edmundas Hillary ir šerpas (nepalietis alpinistų vedlys) Tenzingas Norgay, pakartoti jų žygį siekė daugiau nei 3 tūkstančiai alpinistų. Vieniems pavyko, antri neįveikė sunkumų ir pasuko atgal, treči kelyje į Everestą pasiliko amžiams.

Vienas iš jų – matematikos mokytoju dirbęs ir tris kartus Everestą šturmuojęs britas Davidas Sharpas. Diskusijos apie jo mirtį 2006-aisiais ir šiandien tebeverda alpinistų bendruomenėje.

Nelaimė be palydos kopusį Davidą ištikio, kai jis buvo 8,5 km aukštyje – alpinistas pristigo deguonies, todėl nebeturėjo jėgų nei kopti aukštyn, nei grįžti į bazinę stovyklą. To-

kioje tarp gyvybės ir mirties balansuojančioje padėtyje jis išbuvo beveik parą. Šalia nuo deguonies trūkumo miršančio Davido praėjo bent kelios alpinistų grupės – iš viso 42(!) žmonės. Tačiau nė vienas jų nesiėmė gelbėti nelaimės ištiktojo. Tiesa, vieną alpinistą lydėję TV kanalo „Discovery“ žurnalistai Sharpui uždavė porą klausimų, davė deguonies, kuris tik pratęsė agoniją, ir... paliko.

Tad jau septyneri metai D.Sharpas, kaip ir daugelis jo likimo draugų, guli ant Everest šlaito. Anot statistikos, iš tūkstančių į šį kalną kopusiųjų žuvo bemaž 300 alpinistų (kai kurie šaltiniai nurodo, kad Everest to sniegynuose yra likę gulėti apie 120 žuvusiųjų palaikų). Everestas jau seniai tapo kapinėmis, kūnai čia išguli metų metus, o kai kurie – ir dešimtmečius. Niekas neskuba jų nukelti žemyn ir palaidoti, nes tai susiję su didele rizika. O rizikuojama ten tik dėl vieno tikslo – Everest viršūnės.

Priežastis judėti – išgyvenimo instinktas

Nors D.Sharpo žūtis tėra viena iš kelių šimtų panašių istorijų, ji nusipelnė bene didžiausio žiniasklaidos dėmesio, specialistų komentarų bei debatų. Vieni griežtai smerkė alpinistus, kurie, užuot gelbėję žmogų, nuėjo viršukalnės link. Kiti aiškino, kad transportuoti iš tokio aukščio judėti negalinti žmogų net profesionaliems gelbėtojams yra labai sudėtingas, savižudybei artimas uždavinys. Abi pusės pateikė daug faktų iš turtingos Everest istorijos, kurie padėjo teisti arba teisinti tą dieną šalia D.Sharpo praėjusius alpinistus.

Beje, situaciją Everest šlaituose geriau įsivaizduoti padeda žinojimas, kad 8–9 km aukštyje žmogus dūsta nuo deguonies trūkumo, jį stingdo iki –60°C šaltis ir košia iki 200 km/h greitį siekiantis vėjas. Todėl viintelė eiti į priekį žmogų skatinanti priežastis – išgyvenimo instinktas. Ir, žinoma, – didis tikslas. Daugeliui jis yra ir viso gyvenimo tikslas.

Nukelta į 4 p. ▶

Išrinkta Šiaulių supermokytoja

Praėjusį penktadienį (10 25) Šiauliuose paaikėjo naujienų portalo *Etaplius.lt* organizuoto konkurso „Supermokytojas“ nugalėtoja. Ja tapo „Romuvos“ progimnazijos anglų kalbos mokytoja E.Burbulytė. Antrą vietą iškovojo Joniškio „Saulės“ pagrindinės mokyklos atstovė L.Kuzminskienė, o trečioji vieta atiteko mokinių numylėtiniui istorijos mokytojui iš Gegužių progimnazijos S.Staponkui. Supermokytojos titulą iškovojo E.Burbulytė ir jos auklėjamai klasei atiteko 1000 Lt čekis ir 4000 Lt vertės „Busturo“ ekskursija. L.Kuzminskienei įteiktas 500 Lt, S.Staponkui – 300 Lt čekis.

Aštuoniems dėl supermokytojo vardo kovojusiems mokytojams teko atlikti daug nelengvų užduočių. Pavyzdžiui, žodžius rašyti atbulai, be žodžių paaiškinti kokį nors dalyką, iš nurodytų žodžių sukurti eiliuotą pasakojimą apie mokyklos gyvenimą.

Pedagogas prieš parlamentarą! Ką pasakys Seimas?

Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos (LŠDPS) Raseinių rajono profesinės sąjungos pirmininko V.Buloto ir buvusio Raseinių mero, o dabar Seimo nario R.Ačo teisminį ginčą ėmė spręsti generalinis prokuroras. Jis antradienį (10 29) pasirašė kreipimąsi į Seimą dėl leidimo patraukti baudžiamojon atsakomybėn R.Ačą. Prašymą kreiptis į Seimą spalio 9 d. pateikė Vilniaus miesto apylinkės teismas.

Ginčas tarp minėtų asmenų išsirutuliojo po įvykių 2011 m., kai tuometinis Raseinių meras R.Ačas atvyko į Raseinių lopšelyje-darželyje „Liepaitė“ vykusį darbuotojų susirinkimą, kuriame bandyta įkurti profesinę sąjungą. V.Buloto teigimu, meras bandė sutrukdyti profesinės sąjungos veiklai, pažeidė viešąją tvarką bei žmonių rimtį, išgąsdino vaikus. Todėl profesinės sąjungos vadovas kreipėsi į teismą. Kol teismuose vyko bylos svarstymai, R.Ačas tapo Seimo nariu, kurio neliečiamybę Seimas gali panaikinti tik generalinio prokuroro prašymu. Jeigu Seimas prašymą patenkins, ginčą teismai spręs toliau.

Klaipėdoje nebeliko vidurinių mokyklų

Praėjusį ketvirtadienį (10 24) Klaipėdos miesto taryba nusprendė panaikinti paskutinę uostamiesčio vidurinę mokyklą. Vydūno mokykla naujus jos nuostatus įregistravus Juridinių asmenų registre vadinsis gimnazija. Joje mokysis vaikai nuo 1 iki 12 klasės.

APKLAUSA

Pagrindinis švietimo žinių šaltinis – „Dialogas“

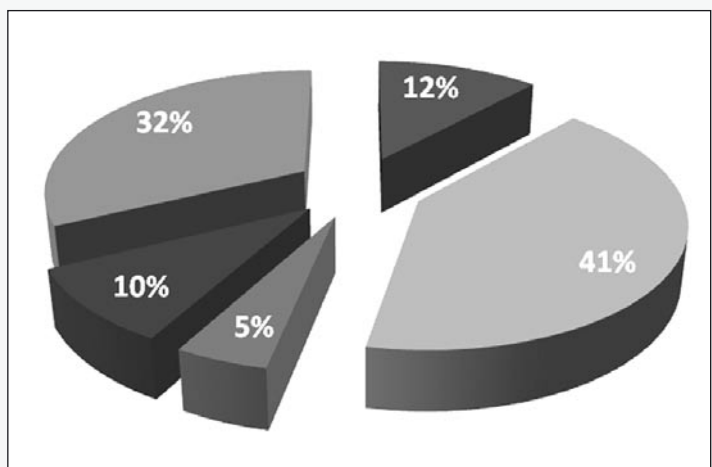
Aišku, prisimenate pasaką apie Elenytę ir Joniuką. Sesutė sakė broliukui: negerk iš tos pėdelės – pavirsi avinėliu. Bet broliukas Joniukas nepaklausė – ir virto avinėliu.

Žinių šaltiniai, iš kurių pasirenkame informaciją gerti, nėra tokie lemtingi, – nors ką gali žinoti...

Taigi praėjusią savaitę internautų (www.dialogas.com) klausėme, kas yra tas pagrindinis šaltinis, iš kurio jie semiasi žinių apie šalies švietimo naujienas.

Atsakymai pasiskirstė taip:

- 12 proc. – švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapis,
- 41 proc. – savaitraštis „Dialogas“,
- 5 proc. – ministerijos leidinys „Švietimo naujienos“,
- 10 proc. – švietimo portalas „E. Mokykla“,
- 32 proc. – neatspėjote.

ŠMKK kibo į biudžeto projektą

Praėjusį trečiadienį (10 23) Seimo švietimo, mokslo ir kultūros komitetas (ŠMKK) pradėjo svarstyti 2014 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą. „Dialogas“ primena, kad nacionalinio biudžeto asignavimai švietimui ir mokslui 2014 m. sudaro 6 mlrd. Lt ir, palyginti su 2013-aisiais, yra 10 mln. Lt (0,18 proc.) didesni. Specialiai tikslinei dotacijai mokinio krepšeliui finansuoti 2014 m. numatyta iš viso 1,924 mlrd. Lt. Šiomet pirmą kartą po keletų metų pasiekta, kad 2014 m. lėšos, atsilaisvinusios dėl mokinių skaičiaus mažėjimo (apie 60 mln. Lt), būtų paliktos švietimo sistemoje. Atsisakyta nuostatos, pagal kurią dėl sumažėjusio mokinių skaičiaus nuo rugsėjo 1 d. nepanaudota specialios tikslinės do-

tacijos dalis mokinio krepšeliui finansuoti ketvirtąjį ketvirtį grąžinama į valstybės biudžetą.

Komitetas nepritarė projekto nuostatai, pagal kurią įvykdžius bendruosius ugdymo planus ir visiškai patenkinus mokymo reikmes nepanaudota speciali tikslinė dotacija mokinio krepšeliui gali būti perskirstyta kitoms švietimo reikmėms finansuoti.

„Tokia nuostata kelia susirūpinimą, nes, esant galimybei nepanaudotas mokinio krepšelio lėšas naudoti bendroms švietimo reikmėms finansuoti, savivaldybėse mokyklos gali būti verčiamos dirbtinai taupyti ugdymo sąskaita“, – pabrėžė ŠMKK pirmininkė A.Pitrėnienė.

Įstatymo projekto svarstymą komitetas tęs lapkričio 6 d.

Savo interesus gina ir vietos valdžia

2014 m. savivaldybių biudžetai ir juos reglamentuojančių teisės aktų pakeitimai – tai svarbiausi klausimai, dėl kurių Lietuvos savivaldybių asociacijos (LSA) valdybos posėdyje praėjusį ketvirtadienį (10 24) prasidėjo bei tarybos posėdyje tęsėsi itin aštrios savivaldybių merų diskusijos su centrinės valdžios atstovais.

Be kitų interesų, vietos savivaldos atstovai pabrėžė poreikį taisyti ydingas „mokinio krepšelio“ finansavimo nuostatas, būtent atsisakyti atsiskaitymo tarp savivaldybių už migruojančius mokinius. LSA nuomone, priėmus tokią siūlymą, nebūtų pažeistas principas „pinigai eina pasui mokinį“, nes mokiniui naujo-

je mokykloje mokinio krepšelis skaičiuojamas nuo rugsėjo pirmos dienos. Taip pat, LSA manymu, tikslinga leisti sutaupytas mokinio krepšelio lėšas panaudoti švietimo reikmėms, kadangi nesant galimybių sudaryti tinkamas mokymo aplinkos sąlygas smarkiai nukenčia ir pats ugdymo procesas.

Valdininkų iniciatyva papiktino darželinukų tėvus

Daugiau nei 5 tūkst. Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų pasirašė po peticija, kad prieštarauja centralizuotam maisto produktų tiekimui. Rinkti parašus tėvius paskatino žinia, kad miesto valdžia svarsto projektą pakeisti miesto darželiuose galiojančią maitinimo tvarką.

Valdininkai tikina, kad dabar esą kai kurie darželiai produktus

perka kelis kartus didesnėmis kainomis nei juos galima būtų nupirkti centralizuotai. Pasak valdininkų, centralizuotai perkant produktus būtų galima išvengti mokesčio už maistą augimo. Mat tėvai už vaikų maitinimą Kaune moka tiek pat, kiek 2010 m., kai buvo patvirtintos patiekalų kainos ir tvarka.

Valdžios iniciatyvomis centralizuotai aprūpinti ikimokyklinio ugdymo įstaigas produktais

nepatenkinti ne tik tėvai, bet ir įstaigų vadovės.

„Jeigu savivaldybė norėtų padėti tėvams, galėtų padėti organizuodama įvairias apklausas, galėtų supažindinti tėvus su galimais tiekėjais ir leisti jiems pasirinkti. Bėda, kad matyti didelis tendencingumas ir bandymas „prastumti“ kažkieno interesus“, – aiškina Lietuvos tėvų forumo pirmininkas A.Murauskas.

Globos įstaigų laukia reformos

Praėjusį penktadienį (10 25) Seime vyko apskritojo stalo diskusija „Vaikų socialinės globos sistema: aktualijos, problemos ir jų sprendimo galimybės – 2014 metų perspektyvos“.

Konferencijos metu buvo bandoma siekti politinio ir tarpžinybinio susitarimo dėl vaikų socialinės globos institucijų pertvarkos bei nuoseklaus ir sisteminio perėjimo prie paslaugų šeimai teikimo bendruomenėje. Mat Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Seimui šiuo metu teikia kelių įstatymų pakeitimo pro-

jektus, kurių tikslas – vaikų globos deinstitalizavimas.

Deinstitalizacijos programa numato daug pokyčių globos įstaigose: įstaigų darbo perorganizavimą, socialinių globėjų bei profesionalių šeimynų rengimą.

Pasak Vaikų globos namų profesinių sąjungų susivienijimo pirmininkės V.Konovalovienės, dauguma konferencijos dalyvių labai aiškiai įvardijo pagrindines darbo problemas: savivaldybių įsiskolinimus, vaikų psichologines ir elgesio problemas, darbuotojų trūkumą, ministerijų

bendradarbiavimo stoką bei elementarios pagarbos profesionaliam darbui trūkumą.

„Tikimės, kad bus atkreiptas deramas dėmesys į vaikų socialinės globos sistemos problemas ir jau 2014 m. bus pateikti sklandžiai ir efektyviai reformai reikalingi norminių aktų pakeitimai, numatomų priemonių vykdymo planai ir ištekliai saugantys bei juos didinantys viešojo, privataus ir NVO sektoriaus socialinę partnerystę skatinantys praktiniai veiksmai“, – sako V.Konovalovienė.

D.Pavalkis: ministerija dar neapsisprendusi

Praėjusį ketvirtadienį (10 24) išplėstiniame Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos (LŠDPS) koordinavimo tarybos posėdyje dalyvavęs švietimo ir mokslo ministras D.Pavalkis pareiškė, kad pedagogų algos kitais metais nedidės. „Šiek tiek kils keičiant bazinį koeficientą, bet ne taip, kaip mes norėtume“, – kalbėjo ministras.

Jis pasidžiaugė, kad šiomet bent jau nebus iš švietimo siste-

mos atimamos dėl mokinių mažėjimo sutaupytos lėšos. Ministras taip pat pareiškė, jog sprendimas dėl mokyklų vadovų skyrimo, atestacijos ar rotacijos tvarkos nėra priimtas. Anot D.Pavalkio, dar ministerijoje nėra apsispręsta, kuri iš trijų alternatyvų bus teikiama svarstyti politiniams ir socialiniams partneriams. „Aš pritariu vienam principui, kad vadovus reikia atestuoti, kad juos kas penkerius me-

tus nuo kėdės reikia truputėlį pakelti ir jeigu vadovas dirba gerai, vėl sodinti atgal. Siūlymas, kad po penkerių ar dešimties metų būtinai vadovą reikia keisti, man atrodo juokingas, bet įvertinti jo darbą ir jam pačiam, ir mokyklai būtų naudinga“, – susirinkusiems sakė ministras. Jis pabrėžė, kad tik paaikškęs, kaip bus atestuojami mokyklų vadovai, bus grįžta prie mokytojų atestacijos reikalų.

Užduotis bus vienoda, bet vertinimo normos skirsis

„Gerb. Ministre, Jūs pareiškėte (10 21), kad kitais metais tautinių mažumų mokyklų abiturientai lietuvių kalbos ir literatūros valstybinį brandos egzaminą (VBE) laikys tokiais pačiomis sąlygomis kaip ir lietuviai. Maloniai prašome atsakyti: ar 2014 metų egzamino vykdymo ir vertinimo procedūros užtikrins, kad dviejų abiturientų – lietuvių ir lenko – vienodi egzamino darbai bus įvertinti vienodai ir jų abiejų VBE rezultatai bus tokie patys?“ – klausimą švietimo ir mokslo ministrui D.Pavalkiui suformulavo „Dialogas“.

Dainius PAVALKIS,
švietimo ir mokslo ministras

Kalbame apie vienodą lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino užduotį visų šalies mokyklų abiturientams. Užduoties palengvinimų, pvz., numatant mažesnę žodžių skaičių rašinyje, nebus.

Tačiau suprantant padėti, kad per dvyliką mokymosi metų tautinių mažumų mokyklų mokiniai nesimokė lietuvių kalbos ir literatūros tokiomis apimtimis kaip jų bendraamžiai mokyklose lietuvių mokomąja kalba, vertinimo normos skirsis. Tai numatyta pereinamuoju laikotarpiu iki 2019 m., kai mokyklas baigs mokiniai, mokęsi pagal vienodas lietuvių kalbos mokymo programas ir visose mokyklose išsilygins lietuvių kalbos mokymuisi skiriamas laikas. Iki tol kandidatų iš mokyklų lietuvių mokomąja kalba ir iš mokyklų tautinės mažumos mokomąja kalba rašiniai kalbos taisyklų ir raškos požiūriu bus vertinami skirtingai, palaipsniui einant vienodinimo linkme.

Šiuo metu dirba Nacionalinio egzaminų centro darbo grupė, kuri koreguoja kalbos taisyklų ir kalbinės raškos normų aprašą atsižvelgdama į numatomą didesnę žodžių skaičių rašinyje.

Pakomentuoti švietimo ir mokslo ministro D.Pavalkio atsakymą dėl lietuvių kalbos ir literatūros VBE vienodumo „Dialogas“ paprašė švietimo konsultanto A.Zabulionio.

Keistas vienodumo supratimas

Algirdas ZABULIONIS

Kai spaudoje pasirodė švietimo ir mokslo ministro D.Pavalkio pranešimas, kad kitais metais tautinių mažumų ir lietuviškų mokyklų abiturientai laikys vienodą valstybinį lietuvių kalbos ir literatūros egzaminą, – nustebau: ne jau tikrai bus „suvienytas“ tas daug kalbų sukėlęs „vienodas“ egzaminas? Bet dabar skaitydamas ministro atsakymą suprantu: švietimo politikas kitaip supranta žodį „vienodas“ ir moka parodyti savo norus kažką daryti nieko nedarydamas.

Man vienodas egzaminas reiškia, kad dviejų abiturientų vienodi darbai bus įvertinami vienodai. Tai ne tik ta pati egzamino užduotis, atlikimo laikas, bet ir vertinimo kriterijai bei procedūros. Jei toks pat abituriento surašytas tekstas bus vertinamas pagal skirtingas vertinimo normas, – koks gi čia vienodas egzaminas?

Ministro atsakyme kalbama tik apie užduotį, paliekant skirtingas vertinimo normas. Bet tada juk reikia žinoti, kuriam darbui kokias vertinimo normas taikyti – reikia atskirti lietuvių mokyklų abiturientų darbus nuo kitų. O tai reiškia, kad vertinimo metu bus aišku, kieno darbas vertinamas, bus pažeistas vertinimo anonimiškumas ir dėl to vertinimas taps dar tendencingesnis (nesakysiu, kurių abiturientų naudai).

Tad kuo gi skirsis 2014 metų situacija nuo 2013-ųjų? Gal tik gražiu ministro pareiškimu: mes savo klaidą suprantame (nors apie tai viešai nekalbame) ir egzaminą jau vienodiname... Visi džiaukitės!

Tą ministro atsakymą siūlyčiau dar labiau „sustiprinti“: 2014 metais visi abiturientai egzaminą laikys tą pačią dieną ir jis visiems prasidės tuo pačiu metu, užduotys bus visiems atspausdintos tokiuose

pačiuose baltuose popieriaus lapuose (vienodo formato!), visi galės rašyti mėlynos arba juodos spalvos rašikliais, visi negalės egzamino metu naudotis mobiliojo ryšio priemonėmis ir į egzaminą atsivesti savo mylimo šuniuko... Oi,

kiek daug dar vienodumų galima būtų sugalvoti, bet palikime tai švietimo politikams, juk jiems dar iki 2019-ųjų teks kasmet kažką vienodinti ir mus visus džiuginti... O kad du vienodi egzamino darbai – lietuviškos ir lenkiškos mokyklos abiturientų – bus įvertinti skirtingai, – juk tai tik mažutė smulkmena toje jūroje vienodumų...

O jei rimtai: atsakyme aiškiai supainioti du egzamino tikslai. Jei tai tik brandos egzaminas, tai skirtingos vertinimo normos, atitinkančios dabartinę situaciją mokyklose, yra suprantamos. Bet juk šis VBE yra ir atrankos į aukštąsias mokyklas įrankis. Visi Lietuvos abiturientai turi vienodas teises tęsti studijas universitetuose ir kolegijose – tai Lietuvos Respublikos piliečio teisė, kurios negalima suprasti kitaip. Jei lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas diskriminuoja vieną (ir nelabai jau mažą!) stojančiųjų grupę, tai tokio egzamino rezultatai negali būti naudojami atrankai į aukštąsias mokyklas.

Tad iki tol, kol ŠMM šį brandos(!) egzaminą „vienodins“, aukštosios mokyklos turėtų į jo rezultatus nekreipti rimtesnio dėmesio ir, jei reikia, įsivesti savo stojamąjį lietuvių kalbos (ar / ir literatūros) egzaminą – vienodai vienodą visiems stojantiejiems.

Kaip sekasi atrinkti vadovus?

Elenos Tervidytės nuotr.

■ **Vaidas Bacys**

Vakar (10 30) Seime įvyko Liberalų sąjūdžio frakcijos organizuota apskritojo stalo diskusija „Lyderystės mokyklose stiprinimas: naujos vadovų atrankos dvejų metų patirtis“.

„Tyrimai rodo, kad būtent nuo profesionalių vadovų didele dalimi priklauso organizacijų, taip pat ir mokyklų, sėkmė. Prieš dvejus metus patvirtinta ir taikoma švietimo įstaigų vadovų atrankos sistema sulaukė įvairių vertinimų, pastaruoju metu atvirai kalbama apie šios tvarkos keitimą. Todėl labai svarbu, kad būtų išgirsta ir išiklausyta į visų suinteresuotų pusių, įskaitant mokyklų vadovus ir mokinių tėvus, nuomonę“, – sakė diskusijos iniciatorius Seimo Liberalų sąjūdžio frakcijos seniūno pavaduotojas Gintaras Steponavičius.

Pagrindinį pranešimą diskusijoje skaitė Vaidas Bacys, Šiaulių Didždvario gimnazijos mokytojas, 2008–2012 m. švietimo ir mokslo viceministras.

„Dialogo“ inf.

NAUJIENOS

Konstitucijos egzaminas ugdo pagarbą žmogui ir valstybei

Spalio 29 d. Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė apdovanojo Konstitucijos egzamino nugalėtojus. Šalies vadovės teigimu, septintus metus rengiamas pagrindinio šalies įstatymo žinių patikrinimas tapo ne tik gražia tradicija, bet ir pagarba žmogui ir valstybei ugdančia pilietiškumo pamoka.

Pasak Prezidentės, Konstitucijos egzaminas yra ir patriotiškumo bei pilietinės brandos išraiška, nes jame dalyvauja žmonės, norintys žinoti savo teises ir pareigas, neabejingi tiesai, teisingumui ir savo valstybės likimui.

„Konstitucija yra svarbiausias mūsų tautos susitarimas, kuriame labai aiškiai įvardyta, kokią valstybę mes kuriame. Ir nors šiandien matome bandymų Konstituciją interpre-

tuoti savaip, taikyti ją prie savo interesų, visi kartu esame pajėgūs išsaugoti ir puoselėti joje glūdinčią teisinę išmintį“, – sako šalies vadovė.

Prezidentė palinkėjo Konstitucijos egzamino nugalėtojams visuomet išlikti ištikimais, atsakingais Lietuvos piliečiais ir savo pavyzdžiu kasdien įkvėpti visus, esančius šalia. Geriausiai atlikusiems Konstitucijos egzami-

no užduotis Prezidentė įteikė Konstituciją.

Egzaminą miestų ir rajonų savivaldybėse, mokyklose, įkalinimo įstaigose ir internetu šiemet laikė apie 30 tūkst. žmonių. Nugalėtojais paskelbti 29 asmenys.

Prezidentės spaudos tarnybos inf.
Nuotr. R.Dačkaus

Padėti ar palikti mirti?

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

► Atkelta iš 1 p.

Bandant nukelti nuo viršukalnės susirgusiuosius ar susižalojusiuosius, formuojamos specialios gelbėtojų komandos. Tačiau ir jų narius tokių operacijų metu Everestas dažnai pasiima kaip „neeilinę“ auką.

Praėjo pro šalį

Tą nelemtą D.Sharpui dieną į Everestą kopė ir gerai organizuota, profesionaliai sukomplektuota ir aprūpinta komanda, kurioje buvo ir bekojis alpinistas. Jį, beje, ir lydėjo jau minėti TV žurnalistai. Alpinistas kopė su protezais, kuriuos iš anglies pluošto pagamino viena garsiausia pasaulyje firma. O neįgalus alpinistas žygis, kaip vėliau rašė laikraščiai, buvo tikras žygdarbis.

Tačiau jokie laikraščiai tuo metu nerašė, kad ši komanda galėjo išgelbėti Davidą, nes turėjo pakankamai žmonių, įrangos ir patirties. Bet ji nenutraukė savo šlovingo žygio dėl kažkokio eilinio mirštančiojo – kopė toliau.

Neįgalus alpinistas pasiekė viršūnę ir tapo herojumi.

Tik pirmasis Everesto nugalėtojas seras E.Hillary tada pasakė: „Mūsų ekspedicijos dalyviams būtų buvę nesuvokiama, jei kas nors paliktų žmogų nelaimėje. Žmogaus gyvybė buvo, yra ir bus kur kas vertingesnė už kalno viršūnę.“

Ginčai netyla

Neįgalų alpinistą ir jo komandą galima smerkti: juk atsakomybės už žmogaus palikimą be pagalbos, kai jo gyvybei gresia pavojus, net ir Himalajuose niekas nepanai-kino. Juk jeigu 40 žmonių perlipo (tiesiogine šio žodžio prasme, nes siauras takas vingiavo tarp uolos ir bedugnės) per parkritusį savo brolių, tai – atrodytų – pasaulis turėtų labai garsiai prabilti apie tai, kur veda konkurencija.

Tačiau padėtį galima vertinti ir kitaip. Mat D.Sharpas buvo alpinistas vienišius – be komandos ir be finansinių rėmėjų. Kitaip tariant, avantiūristas. Jis žinojo, kur eina. Ir tokių daug. Ir visi siekia viršūnės. Tai ką – visus gelbėti? Nejaugi teisūs yra atsakomybės už savo saugumą neprisi-imantys žmonės?

Ginčai dėl D.Sharpo žūties netyla turbūt ir todėl, kad žmonės šioje istorijoje pamatė savo visuomenės atspindį. Visuomenės, kurioje perlipiti per svetimas galvas siekiant savų „everestų“ tampa vis labiau įprasta. Tiesiog kalnuose visa tai matyti daug aiškiau.

O ar mūsų mokykla neskatina lipti per galvas? Ar moko ji užjausti vargstantįjį ir ištiesti pagalbos ranką bėdon papuolusiajam?

Ko galiausiai siekiame?

Ko jau ko, o konkuruoti tarpusavyje mūsų švietimo sistema tikrai moko: mokyklų reitingai, varžybos tarp klasių, pažangumo suvestinės, stipendijos geriausiems, olimpiadose pasižymėjusiųjų apdovanojimai, daugiausia „šimtukų“ per egzaminus gavusiųjų pagerbimai ir pan. Tokios ugdymo priemonės ir renginiai jau seniai nieko nestebina: juk gyvenimas – tai lenktynės.

Tačiau sąrašas priemonių, kurios skatintų mylėti artimą, jį užjausti ir padėti, yra trumpesnis. Daug trumpesnis.

Tai koks galiausiai turėtų būti mūsų mokyklos „produktas“? Kitaip tariant, kokius mokyklą baigusius žmones labiausiai norime matyti? Ar siekiame, kad mūsų ugdytiniai nepraeitų pro bėdon papuolusį žmogų?

Atsakymo į šį klausimą paieškokime švietimo įstatymo 3 straipsnyje, kuris ir „piešia“ Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklą baigusio asmens portretą.

Įstatymas leidžia suprasti, kad Lietuvos mokyklą baigęs asmuo yra doras, siekiantis žinių, savarankiškas, at-sakingas ir patriotiškai nusiteikęs. Jis turi dabartiniam gyvenimui svarbius komunikacinius gebėjimus, yra įsisavi-nęs žinių visuomenei būdingą informacinę kultūrą, moka valstybinę, gimtąją ir užsienio kalbas. Taip pat turi šiuolaikinę socialinę kompetenciją, gebėjimus savarankiškai kurti savo gyvenimą ir sveikai gyventi.

Akivaizdu, kad visa tai turėjo ir D.Sharpą numirti pa-likę alpinistai.

Kompetencijos konkuruoti ir kompetencijos padėti

Švietimo įstatymas taip pat leidžia suprasti, kad mūsų švietimo sistemos „produktas“ yra įgijęs demokratijos tra-dicijas įkūnijančius pilietinės ir politinės kultūros pagrindus, turi išplėtodus gebėjimus ir patirtį, būtiną asmeniui, kaip kompetentingam Lietuvos Respublikos piliečiui, Eu-ropos ir pasaulio bendrijos, daugiakultūrės visuomenės nariui. Jam, be to, yra perteikti tautinės ir etninės kultūros pagrindai, Europos ir pasaulio humanistinės kultūros tra-dicijos ir vertybės, laiduotos sąlygos brandžiai tautinei sa-vimonei, dorovinei, estetinei, mokslinei kultūrai ir pasau-lėžiūrai formotis.

Lietuvos švietimas kelia ir tiesiogiai žmonių gebėjimą konkuruoti ugdančius tikslus: „nustatyti asmens kūrybi-nius gebėjimus ir pagal tai padėti jam įsigyti kompetenci-jų ir (ar) kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinį kultūros bei technologijų lygį ir padedančią jam įsitvirtinti ir sėkmin-gai konkuruoti tolydžiai kintančioje darbo rinkoje, per-teikti technologijų, ekonomikos ir verslo kultūros pagrindus, būtinus šalies ūkio pažangai, konkurencingumui bei darniai raidai laiduoti, sudaryti sąlygas nuolat tenkinti pa-žinimo poreikius ir tobulėti mokantis visą gyvenimą“.

Taigi bruožų, kurie liudytų, kad asmuo geba ne tik „įsitvirtinti ir sėkmingai konkuruoti tolydžiai kintančio-je darbo rinkoje“, bet ir bendradarbiauti bei padėti bėdon patekusiam žmogui, Lietuvos mokyklą baigusiojo portre-te yra nedaug. Tas portretas labai teisingas ir gražus, bet abejingas ir šaltas, kaip Himalajų rūkas.

ATGARSIAI

Mokykla yra prievarta. Tačiau kaip be jos?

„Privaloma mokykla, kaip ir visa dabartinė švietimo sistema, nėra būtina. Pasakyčiau dar griežčiau – ji yra žalinga. Padarysiu viską, kad mano vaikas mokytųsi nepatirdamas prievartos“, – teigia Giedrius Cikanavičius – jaunas tėvas, kurio aiškus gyvenimiškas nuostatas V.Strazdas pristatė straipsnyje „Ugdymas be mokyklos: suteikti vaikui, ko jam reikia, ir padėti, jei paprašys“ („Dialogas“ Nr. 39).

Ką apie galimybę ugdyti vaikus be mokyklos mano internautai?

Taip: „Dirbdama mokykloje 30 metų ir galvojau, kad mes ne padedame užaugti, subręsti, o trukdome. Visa, ką darome, ir nesvarbu, kokiais metodais, prasilenkia su gyvenimu ir ta patirtimi, kuri būtina norint nugyventi prasmingai.“

Dar viena: „Būtina leisti mokytis be mokyklos!“

I: „Be Mokytojo archetipo žmonijos istorija neįmanoma. Kristus buvo mistras. Koks tobulas. Kam išradinėti dviratį? Kam pasmerkti Vaiką klaidžiojimui, dviračio išradinėjimui? Jam reikia gero mokytojo. H.Hesė tai įrodo „Stiklo karoliukų žaidime“.“

Skaitytoja: „Jei tik užteks patiems tėvams žinių, kantrybės, laiko ir pasiaukojimo. Valio. Bet panašu, kad toks žmogus vystysis izoliuotas nuo visuomenės. Taps individu, kuris pasiklys visuomeninėse džiunglėse.“

Pagalvojus: „Tas žmogus kalba „pievas“. Kas jį mokė rašyti, skaičiuoti, tikriausiai pats išmoko. Mokytis visada yra sunkiau, negu nesimokyti. Mokytis – nereikia žaisti. Rezultatas atsiranda tik po ilgų ir sunkių darbų. Mokymo procese,

vėliau ar anksčiau, visada atsiras prievartinė dedamoji. Tėti, ruoškis :)“

AK: „Na, turtingieji nei dabar, nei kada anksčiau neleid savo vaikų į valstybines bendrojo lavinimo mokyklas. Jie samdo privačius mokytojus, samdo geriausius ir jiems moka daugiau nei jie gauna valdiškoje mokykloje. Tad jeigu tėvelis pakankamai turtingas, jis gali tvarkytis su sūnaus lavinimu kaip nori. Beje, vidutinės klasės turtuolių vaikai paprastai mokosi privačiose mokyklose, kur darbas, apsauga ir daugelis dalykų yra aukščiausio lygio. Tiesa, už mokslo metus tėvelis moka kokį 100 tūkst. USD ar svarų. O valstybinės mokyklos visur pasaulyje yra žemiausio lygio mokyklos, skirtos beturčiams. Amen.“

Amor: „Nesutinku su pono Giedriaus nuomone. Į pasaulį atėjęs vaikas yra valdomas instinktų – alkio, miego... Kaip elgiasi dvimetukas – aš, mano, man, duok. Mažą vaikėlį reikia mokyti elementaraus mandagumo (ačiū, prašau, atsiprašau), dalintis, suprasti, kad ir kitam vaikui skauda. Tik auklėjimas

jį padaro žmogumi. Ar šiuolaikiniai tėvai, neretai besigrumia dėl išgyvenimo arba atsidėję karjerai, turės laiko savo vaikui? Ar tų 7 kasdieninių bendravimo su vaiku minučių (tokia statistika) užteks, kad vaikas taptų žmogumi? Kaip be mokyklos vaikas įgis sistemingą išsilavinimą, žinių apie pasaulį?

Matote, mokykla yra prievarta... Sakysčiau, mokykla yra vaiko darbovietė. Darbas ne visuomet yra nesibaigianti šventė (labai jau malonu suaugėliams kasti daržą ir krėsti jame mėsą?). Bet padirbėjus džiugina to darbo vaisiai. Mokymasis – vaiko šventa pareiga. Kaip jis kitaip, be mokyklos, išmoks atsakomybės, disciplinos, dirbti komandoje, bendrauti? Ar mokytojai linki jūsų vaikams ką nors bloga? “

Pritariu Amor: „Jei vaikas iš pat mažumės nesupras, kad pirma – darbas, paskui – šventė, nieko gero nebus... Dykduonių jau esame prisiauginę. Teisus AK sakydamas, kad turtingieji gali leisti sau kitokio pobūdžio mokymąsi – privatų, bet pas mus tokių – saujelė, nėra vidurinėsios klasės, yra tik milijonieriai ir skurdžiai... Tai apie kokią kitokią mokyklą gali svajoti socialiai remtini vaikeliai, beje, mokomi viską – ne tik pietus – gauti dykai... Gražios mintys, tik utopiškos...“

Nuomonė: „Gali būti vienas kitas atvejis – tai priklauso nuo tėvų, bet jiems teks gerokai pavargti, nes nėra precedento. Bet jei „mokymas be mokyklos“ taptų masiškesniu reiškiniu, manau, tai būtų katastrofa tiems „nemokykliniams“ bei jų tėvams.“

Och: „Nieko naujo tėvelis nesugalvojo. Gimdymas namuose, be skiepų, be mokyklos... Civilizacija turi dvi puses. Svarbu nepulti stacia galva ir viską priimti apgalvotai, kūrybiškai.“

Kaip mokyklų kreditorinis įsiskolinimas virto tik mokytojų problema

Kiekvieną rudenį tuo pat metu atgyja mokyklos – į klases sugrįžta pailsėję mokiniai ir kūrybinių sumanymų nestokojantys mokytojai. Tačiau šių mokslo metų pradžia ne vienoje mokykloje buvo kitokia, nes mokyklų direktorių sveikinimo žodžio (jeigu toks buvo) pagrindinis palinkėjimas – laukia ilgas ir nuoseklus taupymas. Kreditorinio mokyklų įsiskolinimo mažinimas tapo didžiausiu galvos skausmu vadovams, o šiuos negalavimus pedagogai netrukus pajuto savo kailiu. Taupyti privalu, o tai galima padaryti tik pedagogų sąskaita: sumažinti tarifinio atlygio koeficientus, klasių vadovams skirti tik 3 savaitines valandas, mokėti minimalų leistiną priedą už darbą gimnazijoje.

Šis kreditorinio įsiskolinimo (apie kurį daugelis mokytojų net nebuvo iki šiol girdėję) mažinimo vėjus ypač išsišėlė mažose mokyklose. Ir tose, kurių vadovai itin uoliai ėmėsi taupymo misijos – kodėl ne, jeigu taupoma ne vadovų atlyginimo sąskaita.

Viena tokių mokyklų – Vilniaus „Laisvės“ gimnazija. Joje šiuo metu mokosi tik apie 200 mokinių, o mokytojų darbo krūvis nuo rugsėjo 1 d. sumažėjo vidutiniškai po 6,5 savaitinės pamokos (atlyginimas atitinkamai – apie 500 Lt).

Po ilgų profesinės organizacijos ir direktorės ginčų, kurių aidas pasiekė ir savivaldybės švietimo departamentą, spalio mėnesį iš mokytojų buvo išgautas sutikimas nuo lapkričio mokytojams taikyti minimalų tarifinio atlygio koeficientą. Kartu iki minimalaus buvo sumažintas ir priedas už darbą gimnazijoje bei „apkarpytos“ metodinei veiklai skirtos valandos. Tokiu būdu gimnazijos mokytojų atlyginimas sumažėjo dar iki 11 procentų.

Kilusį pedagogų nepasitenkinimą dar didina tai, jog taupyti, pasirodo, turi tik mokytojai: gimnazijos direktorės ir administracijos atlyginimas dėl taupymo priemonių nė kiek nenukentėjo. Dalykas tas, kad mokyklų direktoriams atlyginimų koeficientus nustato Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktorius. Mokyklų vadovams, neturintiems drausminių nuobaudų, nustatomi maksimalūs galimi koeficientai. Tad nors tiek mokytojams, tiek mokyklų vadovams atlyginimas mokamas iš tos pačios piniginės – mokinio krepšelio lėšų, solidarumo dengiant mistinius kreditorinius įsiskolinimus nėra ir greičiausiai nebus – taupyti, pasirodo, yra tik mokytojų reikalas.

„Kilusį pedagogų nepasitenkinimą didina ir tai, jog taupyti, pasirodo, turi tik mokytojai: gimnazijos direktorės ir administracijos atlyginimas dėl taupymo priemonių nė kiek nenukentėjo.“

Norėtume „Dialogo“ skaitytojus paraginti pasidalinti informacija, kaip taupoma kitose mokyklose. O gal tai tik mūsų gimnazijos problema?

Rasa KĖRIENĖ, Marius JANULEVIČIUS,
Vilniaus „Laisvės“ gimnazijos tarybos pirmininkė
ir metodikos tarybos pirmininkas

Gabrielės Tervidytės nuotr.

➤ POŽIŪRIS

Būkim „biedni“, bet teisingi

Kai žurnalas „Veidas“ 2010-aisiais paskelbė eilinį savo sudarytą Lietuvos gimnazijų reitingą, tarp dviejų pirmaujančių mokyklų atstovų įvyko trumpas, bet dalykiškas dialogas.

B.Burgis: mes ne konkurentai, bet pirmauti vis tik smagu

Kauno technologijos universiteto gimnazijos (KTUG) direktorius Bronislovas Burgis į savo tinklaraštį įdėjo štai tokią „Veido“ citatą: „Šiųmetis gimnazijų reitingas išryškino net tris didžiules naujienas. Pirmoji – per septynerius metus nebeliko daugiau kaip pusšimčio gimnazijų ir vidurinių mokyklų. Kai prieš septynerius metus sudarėme pirmąjį gimnazijų reitingą, iš viso vertinome net 545 gimnazijas ir vidurines mokyklas, šiandien jų teliko 499. <...>

Antra naujiena – geriausią Lietuvoje mokyklą Vilniaus licėjų iš pirmosios vietos išstūmė amžina šios mokslo šventovės konkurentė Kauno technologijos universiteto gimnazija. Šios dvi elitinės mokyklos metai iš metų rungtyniauja, kuri bus pirma.

Šiomet nutiko dar vienas ypač netikėtas dalykas – Vilniaus licėjų aplenkė Vilniaus jėzuitų gimnazija, pakilusi iš septintosios pozicijos į antrąją, bei VŠĮ Kauno jėzuitų gimnazija, iš šeštosios vietos šoktelėjusi į trečiąją. Tai tikrai labai rimtas iš-

šūkis. Ypač žinant tą faktą, kad kasmet po keliolika Vilniaus jėzuitų gimnazijos moksleivių laiko egzaminus ir bando įstoti į Vilniaus licėjų, bet dalis jų, sėkmingai pasirodę ir gavę kvietimą mokytis elitinėje mokykloje, juo nepasinaudodavo ir toliau likdavo savo gimnazijoje. Beje, Vilniaus jėzuitų gimnaziją lanko daug vaikų iš ypač religingų šeimų. Stodami į licėjų jie mėgina savo sėkmę ir nori pasitikrinti žinių bei gebėjimų lygį.“

Nuo savęs direktorius parašė: „Mes nesame konkurentai švietimo baruose! Mes visi turime dirbti gerai. Ir vis tik smagu, kad replikos „...nebeužtvenksi upės bėgimo...“, mestos po to, kai keli moksleiviai iš KTUG „persikraustė“ į Licėjaus bakalau-reato klasę, nebereikia paneiginti.“

T.Juškevičius: į nerimtą dalyką rimtai reaguoti – nerimta

KTUG direktoriaus įrašą Tomas Juškevičius pakomentavo taip: „Gerb. direktoriau B.Burgi, esu buvęs licėjininkas. Pats studijuojau matematiką doktorantūroje, tad pabandysiu suregzti kažkokį modelį rei-

tingavimui optimizuoti. Nesunku būtų pagrįsti, kad optimaliausia strategija užimti šiame reitinge pirmąją vietą yra tokia: visi gimnazistai stoja į žemiausius reikalavimus keliančias aukštąsias mokyklas ir automatiškai 100 proc. įstoja. Iš to atseit seka, kad ta gimnazija geriausia. Tačiau labai norėtųsi grįžti prie realybės, t. y. „būkim biedni, bet teisingi“. Akivaizdu, kad Lietuvoje yra licėjus ir KTUG, o kitos mokyklos yra nuo jų labai labai nutolusios. Dažniausiai licėjininkai 5–10 proc. daugiau gauna už valstybinius egzaminus, o olimpiadininkai eina bangomis – tai KTUG geresni, tai licėjaus.

Todėl licėjus ir KTUG yra reitingo viršūnėje ir jos – geriausios Lietuvos mokyklos. Bet džiaugtis absurdiško reitingavimo rezultatais yra negražu. Dar tiksliau, į nerimtą dalyką rimtai reaguoti – nerimta. Labai gerbiu Jūsų darbą, bet šiuo atveju, deja, negaliu Jūsų pagirti.“

Tai tik buka reklama

B.Burgis atsakė: „Gerb. Tomai! Iškart matau, kad Jūs – licėjininkas, nes mokate rašyti laiškus, samprotaujate tiksliai, logiškai. Ir vis tik turiu parašyti kelias pastabas, kurias Jūs suprasite geriau, nei kiti skaitytojai.

① Kad aš nesigiriu tais reitingais!.. Aš tik erzinu visuomenę, kuri nesupranta, kad tai visiškai matematiškai nelogiškas „tyrimas“ ir išvados. Pavyzdžiui, kai Jūs sakote, kad Licėjaus valstybinių egzaminų vidurkis geresnis, aš iškart galiu pridurti – bet pas jus yra neišlaikusiųjų, o pas mus – ne. Kai rodė mūsų mokyklas, galėjote pastebėti, kad jūsų sienos aprašinėtos, o mūsų – ne.

② Reitingai yra tik reklama, kuri mums, dirbantiems rinkos sąlygomis, yra svarbi. Štai kodėl jūsų direktorius tylėjo, kol Licėjus buvo pirmas, o prabilo, kad sistema yra bloga, kai Licėjus nebėra pirmas. Bet kuri sistema reklamos prasme yra gera, kol sako, kad ši mokykla (muilas, dviratis, ...) yra geriausia.

③ Pastebėjote, kad žurnalistai yra „tūpi“? Jie niekada nesupras norminės sistemos, jie nežino, kiek medalių išdalijama moksleivių olimpiadose ir pan. Ir aš nesiimu jų šviesti. Viena, kad tai beviltiška, antra – mums naudinga, kad jie aukso medalį tapatina su pirmąja vieta... Ir vėl – tai tik buka reklama.

O svarbiausia, kas iš tiesų rūpi man ir kuo aš noriu džiaugtis – 280 moksleivių būsena, darbas, gebėjimai, perspektyvos. Mes ne konkurentai niekam, mes konkurentai patys sau. Ačiū.“

T.Juškevičius direktoriaus pastabas įvertino taip: „Tinkamas ir geras atsakymas, jokių pretenzijų nebeturiu!“

„Dialogo“ inf.

KLAUSIATE? ATSAKOME!

Koks drausminės nuobaudos galiojimo terminas?

Per metus direktorius man skyrė dvi drausmines nuobaudas. Kiek turi praeiti laiko, kad nuobaudos nebegaliotų ir aš būčiau laikomas neturėjęs nuobaudų?

Darbo kodekso (DK) 243 str. nustato, kad jei per vienus metus nuo tos dienos, kai buvo skirta drausminė nuobauda, darbuotojui nebuvo skiriama nauja nuobauda, laikoma, kad jis nėra turėjęs nuobaudų. Vadovaujantis DK 244 str., jei darbuotojas gerai ir sąžiningai dirba, jam skirtą drausminę nuobaudą galima panaikinti nepasibaigus drausminės nuobaudos galiojimo terminui.

Darytina išvada, kad jei per pirmos nuobaudos vienų metų galiojimo laiką darbuotojui buvo skirta nauja (antra) nuobauda, pastarosios galiojimo laikas irgi yra vieni metai. Kitaip tariant, praėjus metams po paskutinės drausminės nuobaudos skyrimo dienos, būsite laikomas neturėjęs nuobaudų.

Beje, nuobaudų skaičiaus DK neriboja, tačiau antros nuobaudos gali ir nebūti, nes už pakartotiną darbo drausmės pažeidimą darbuotojas gali būti ir atleistas iš darbo pagal DK 136 str. 3 d. 1 p.

Ar galima prašymo nepaisyti?

Rajoninė moksleivių olimpiada vyko šeštadienį, todėl direktoriaus prašiau, kad už darbą joje man sumokėtų dvigubai. Tačiau direktorius prašymo nepaisė ir skyrė papildomą poilsio dieną, pridėdamas ją prie atostogų. Ar jis pasielgė teisėtai?

Vadovaujantis Darbo kodekso 194 str., už darbą poilsio arba švenčių dieną, jeigu jis nenumatytas pagal grafiką, mokama ne mažiau kaip dvigubai arba darbuotojo pageidavimu kompensuojama suteikiant darbuotojui per mėnesį kitą poilsio dieną arba tą dieną pridėdant prie kasmetinių atostogų.

Todėl darytina išvada, kad už darbą poilsio dieną darbuotojams suteikti kitą poilsio dieną arba tą dieną pridėti prie kasmetinių atostogų darbdavys turėtų tik gavęs tokį darbuotojo pageidavimą.

Ar galima susitarti dirbti ilgiau?

Ar tarp mokyklos darbuotojų ir administracijos pasirašytoje kolektyvinėje darbo sutartyje egzaminų metu mokytojams gali būti nustatyta ilgesnė negu įprastai darbo laiko trukmė?

Vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 144 str. 2 d., kasdieninė darbo laiko trukmė neturi viršyti 8 darbo valandų. Išimtis gali nustatyti įstatymai, Vyriausybės nutarimai ir kolektyvinės sutartys.

Todėl darytina išvada, kad kolektyvinėje darbo sutartyje mokytojams egzaminų metu gali būti nustatyta ir ilgesnė negu įprasta darbo laiko trukmė. Svarbu, kad ji nepažeistų DK 160 str. 1 d. nustatyto imperatyvaus reikalavimo, numatančio, kad kasdienio nepertraukiamo poilsio tarp darbo dienų (pamainų) trukmė negali būti trumpesnė kaip 11 valandų iš eilės.

Nuo kada įsigalioja drausminė nuobauda?

Ar darbuotojui skirta drausminė nuobauda pradeda galioti nuo tada, kai darbdavys pasirašė įsakymą, ar nuo tada, kai darbuotojas apie tai sužinojo?

Vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 240 str. 3 d., drausminė nuobauda skiriama darbdavio arba administracijos įsakymu (nurodymu) ir darbuotojui apie tai pranešama pasirašytinai. Todėl darytina išvada, kad su pareikšta drausmine nuobauda darbuotojas turi būti supažindintas nedelsiant, nes nuobauda juridinę galią įgauna tik nuo momento, kai darbuotojas buvo su ja supažindintas pasirašytinai. Nuo šio momento skaičiuojamas terminas drausminę nuobaudą apskųsti darbo ginčų komisijai ar dėl jos (atleidimo iš darbo atveju) kreiptis tiesiogiai į teismą.

Darbuotojo atsisakymas ar vengimas būti supažindintam su įsakymu (nurodymu) dėl drausminės nuobaudos skyrimo ir (arba) pasirašyti apie supažindinimą prilyginami tinkamam jo supažindinimui su paskirta drausmine nuobauda. Tačiau pareiga įrodyti, kad darbuotojas atsisakė ar vengė susipažinti su atitinkamu dokumentu, tenka darbdaviui.

Ar mokytojui pavojingas kalbos inspektorius?

Ar valstybinės kalbos inspektoriai gali įspėti ar nubausti netaisyklinga kalba pamokas vedantį mokytoją?

Valstybinė kalbos inspekcija gali patikrinti, ar taisyklingi mokyklos viešieji užrašai, ar raštvedyba tvarkoma lietuvių kalba, ar moka valstybinę kalbą kitakalbiai darbuotojai. Tačiau teisės lankytis pamokose ir sužinoti, kaip kalba mokytojai, valstybinės kalbos inspektoriai neturi.

Parengė Vytautas STRAZDAS

TYRIMAI

Sunkias kuprines tampo tik maža dalis moksleivių

Šiaulių m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialistų tyrimas parodė, kad, priešingai vyraujančiai nuomonei, labai sunkias kuprines nešioja vos keli procentai moksleivių.

Per 23-ose bendrojo ugdymo mokyklose atliktą tyrimą paaiškėjo, kad labai sunkias (15 proc. kūno svorio viršijančias) kuprines turėjo 4,2 proc. trečių–šeštų klasių moksleivių.

Beveik dvi savaites vykdė akcija „Kiek sveria 9–13 metų vaikų kuprinės?“ siekta atkreipti mokinių ir jų tėvų dėmesį į mokyklinių kuprinių svorį ir turinį bei galimą sunkios kuprinės poveikį vaiko sveikatai.

Per akciją buvo pasverti 1376 mokiniai ir jų kuprinės. Išanalizavus duomenis paaiškėjo, kad mokinio kuprinė vidutiniškai svėrė 3400 gramų, mažiausias kuprinės svoris – 1000 g, o sunkiausia kuprinė svėrė 8000 g.

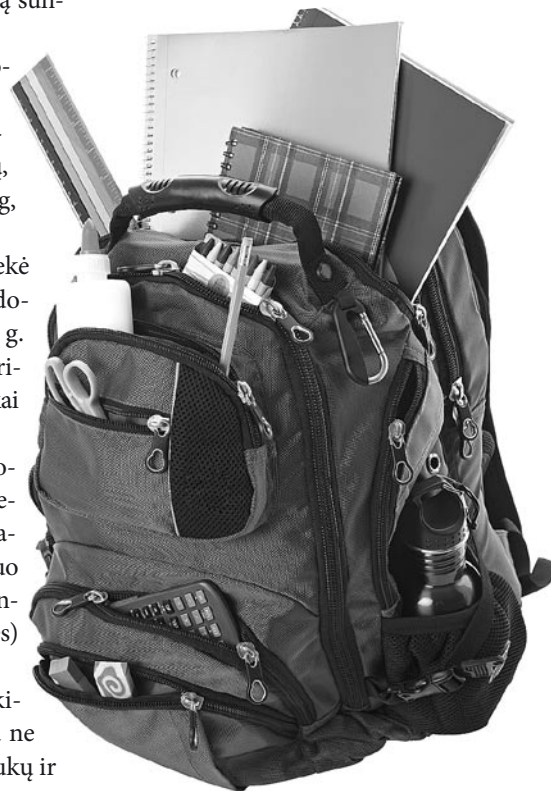
Vadovėlių svorio vidurkis siekė 1000 g, mažiausiai visi tos dienos vadovėliai svėrė 150 g, daugiausia – 4000 g.

Lyginant pagal lytį ir klases, kuprinių svorio procentinė dalis praktiškai nesiskyrė.

Akcijos dieną dviejų trečdalių mokinių (65,2 proc.) kuprinių svoris siekė iki 10 proc. kūno masės, trečdalis (30,6 proc.) svoris sudarė nuo 10 iki 15 proc. kūno masės. Labai sunkias (daugiau nei 15 proc. kūno masės) kuprines turėjo 4,2 proc. mokinių.

Tyrimą atlikę specialistai mokinių klausinėjo, ar kuprinė jiems yra ne per sunki. Lyginant pagal lytį, berniukų ir

mergaičių atsakymai praktiškai nesiskyrė. Didžioji dalis mokinių (92,8 proc.) manė, kad kuprinė jiems nėra per sunki.

Vaikų žinios apie jų teises ribotos ir klaidinančios

Visuomeninės organizacijos „Gelbėkit vaikus“ atlikto tyrimo duomenys rodo, kad nors daugiau nei pusė vaikų (60 proc.) sako žinantys apie vaiko teises, tačiau jų žinios yra paviršutiniškos, trūksta supratimo, ką reiškia praktinis vaiko teisių įgyvendinimas.

Tyrimas, ką vaikai žino apie vaiko teises, atskleidė, kad iš Vaiko teisių konvencijoje išvardytų teisių Lietuvos vaikai žinojo vos keturias: teisę į mokslą, sveikatos apsaugą, gyvybę ir laisvalaikį. Kai kurie įvardijo ir teisę būti apsaugotiems nuo bet kokios formos smurto. Tačiau beveik 38 proc. vaikų išvis neturi žinių apie Vaiko teisių konvenciją, o kiek daugiau nei 54 proc. tėra girdėję, kad toks dokumentas yra. Pažymėtina, kad vardydami savo teises, daug vaikų išvardijo ir su teisėmis nesusijusias nuostatas – pavyzdžiui, savo pareigas mokykloje ir šeimoje.

„Žmogaus teisių žinojimas ir tinkamas jų supratimas yra brandžios ir stiprios visuomenės požymis. Vaikas yra toks pats žmogus kaip ir suaugusysis, kuriam priklauso prigimtinių teisės ir laisvės. Deja, dėl nepakankamos ir netinkamos informacijos, nenuoseklios mūsų valstybės politikos žmogaus teisių srityje, pasyvaus pilietiškumo, įvairios formos nepakantumo apraiškų vaiko teisės plačiosios visuomenės neretai yra suvokiamos kaip instrumentas vaikams, įgalinantis juos maištauti prieš suaugusiuosius.

Girdime, kad vaikai per daug žino apie savo teises ir per mažai apie pareigas, dėl to netinkamai elgiasi, negerbia tėvų ar mokytojų. Deja, nepriimtino elgesio priežastis kaip tik yra atvirkštinė – vaikai elgiasi netinkamai, nes jiems trūksta išsamių ir tinkamų žinių apie jų teises, – sako „Gelbėkit vaikus“ generalinė direktorė Rasa Dičpetrienė. – Tyrimas parodė, kad vaikai neturi įgūdžių bei supratimo, ką reiškia teisių įgyvendinimas ir tinkamas naudojimas jomis. Būtent tai ir yra priežastis, dėl kurios kyla netinkamos visuomenės nuostatos vaiko teisių atžvilgiu.“ Pasak R.Dičpetrienės, Vaiko teisių konvencija nėra vaiko „norų“ knygutė. Tai – svarbus tarptautinis susitarimas tarp valstybių, kurio pagrindu jos įsipareigojo laikytis tų pačių taisyklių ir užtikrinti tam tikras bendrąsias sąlygas, būtinas sėkmingai vaiko raidai, pilnaverčiam gyvenimui ir laimingai vaikystei. Lietuva taip pat yra įsipareigojusi pirmiausia visus savo išteklius skirti vaikams, o jų šeimoms padėti vaikus tinkamai ugdyti; mūsų šalis JT vaiko teisių konvenciją ratifikavo 1995 m.

„Dialogo“ inf.

NE SPAUDAI

Reinkarnacija

Visi tuokiasi visam gyvenimui. Tik nevienodos trukmės tas gyvenimas: kam – metai kiti, kam – net keliolika.

Po to įvyksta dalinė reinkarnacija – jau su kita ar kitu.

Kęstutis MILIAUSKAS

A.Schleicheris: verta pasistengti

Elenos Tervidytės nuotr.

■ Andreas Schleicheris

Ateitį koreguoja internetas

„Dabar, kai pasaulyje sukaupotos žinios tapo prieinamos internetu, kai įprastiniai įgūdžiai ėmė gauti skaitmeninę formą arba tapo užsakomosiomis paslaugomis, sparčiai kinta patys darbai, sėkmė vis labiau priklauso nuo to, kaip mąstome, nuo kūrybiškumo, gebėjimo kritiškai mąstyti, spręsti problemas ir priimti sprendimus, nuo to, kaip dirbame, neatmetant bendradarbiavimo ir komandinio darbo, nuo socialinių-kultūrinių priemonių, įgalinančių mus sąveikauti su aplinkiniu pasauliu“, – teigia A.Schleicheris portale „Great Education Debate“ paskelbtame savo straipsnyje „We must be able to compete in a global education system“.

Pasak A.Schleicherio, buvome įpratę mokymosi problemas spręsti suskaidydami jas į smulkesnes ir įveikiamas, o po to mokėme metodų, kaip jas išspręsti. „Tačiau šandien vertė sukurama sintetinant atskirus probleminius vienetų ir apjungiant skirtingas žinių sritis. Tai susiję su noru pažinti, imlumu, idėjų, anksčiau atrodžiusių nesusiėjusiomis, susiejimu. O tam reikia turėti ne tik savo srities žinių ir būti pasirėngusiems jas įgyti. Pralaidę visą gyvenimą tik vieno mokslo dalyko rėmuose, nesugebėsime išlavinti vaizduotės, kad suvoktume, kur gims kitas, naujas išradimas“, – teigia pareigūnas organizacijos, kuriai priklauso Lietuva.

Kelių dešimčių metų senumo prognozės, kad dėl techninio progreso netolimoje ateityje labai sumažės fizinio darbo poreikis, nepasitvirtino. „Per pastaruosius dešimtmečius industrializuotame pasaulyje stulbinamai kito darbo jėgos poreikis: labiausiai sumažėjo poreikis ne fizinio darbo, o įprastinių kognityvinių įgūdžių srityje, gebėjimo kažką išiminti, o po to laukti ir tikėtis, jog vėliau gyvenime kas nors mums ims ir padės“, – tvirtina Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) švietimo ir įgūdžių direktorato direktoriaus pavaduotojas bei specialusis EBPO generalinio sekretoriaus patarėjas švietimo klausimais Andreas Schleicheris.

Tikslas – ugdymo suasmeninimas

Mokykloje, anot A.Schleicherio, daug laiko mokomasi individualiai. „Tačiau, kai pasaulyje viskas tampa vis labiau tarpusavyje susiję, mums vis labiau reikia žmonių, su kuriais galima puikiai dirbti drauge, taip pat šio proceso organizatorių. Šiais laikais inovacijas retai kada sukuria atskiri asmenys. Naujovių atsiradimas priklauso nuo to, kaip gebame mobilizuoti žinias, jomis dalintis ir jas susieti“, – tikina EBPO pareigūnas. Pasak jo, anksčiau keltas tikslas buvo standartizacija ir dogmų laikymasis, dabar keliamas tikslas – originalumas, mokymo(si) proceso suasmeninimas. Kitaip tariant, vakardienos švietimas buvo orientuotas į ugdymo programą, šandienos švietimas orientuotas į besimokantįjį.

„Švietimo politikos prioritetą pirmiau buvo teikti švietimo paslaugas. Šandienos prioritetas – švietimo rezultatai. Pereita nuo žiūrėjimo „į viršų“ laukiant nurodymų „iš viršaus“ prie matymo, kas vyksta šalia tavęs, žvilgsnio į kitą mokytoją, šalia esančią mokyklą. Anksčiau svarbą teikė mokyklos vadovavimui, dabar – lyderystei mokykloje, kaip pastarosios esmę akcentuojant mokytojo darbo kokybę, teikiamą paramą šiai kokybei pasiekti, jos įvertinimą bei gerinimą (visa tai apima ugdymo ir mokymo programos suderinimą, mokytojo praktinio darbo stebėseną ir vertinimą, mokytojo profesinį tobulinimą bei bendradarbiavimą grįstos darbo kultūros puoselėjimą)“, – teigia A.Schleicheris.

Prastas mokymas(is) – kaip recesija

Anot A.Schleicherio, švietimo sistemos turi pripažinti, kad besimokantieji asmenys mokosi skirtingai,

taip pat skirtingai jie mokosi skirtingais savo gyvenimo etapais. Todėl švietimo sistemose reikia skatinti naujų ugdymo formų, kurios sudarytų besimokantiems sąlygas mokytis tokiais būdais, kurie geriausiai leistų siekti pažangos, atsiradimą.

Aukštas EBPO pareigūnas atkreipia dėmesį, kad šiuo metu talentų ištekliai Europoje, JAV ir Kinijoje apytikriai yra panašūs. Tačiau po kelerių metų, maždaug 2020-aisiais, vien Kinijoje bus daugiau puikiai išsimokslinusių vaikų nei iš viso Europoje ir JAV yra vaikų bendrai sudėjus.

Todėl, anot A.Schleicherio, EBPO šalys turi kūrybiškiau spręsti klausimą, kas, kada ir kaip turėtų finansuoti naujas ugdymo formas, ypač mokymąsi už mokyklos ribų. „Darbdaviai gali padaryti kur kas daugiau, kad būtų sukurta mokymuisi palanki aplinka. Jie gali investuoti į mokymąsi. Kai kurie atskiri asmenys galėtų prisiimti didesnę finansinę naštą, o šalių vyriausybės galėtų geriau rengti tikslesnius standartus, teikti veiksmingesnių finansinių paskatų ir kurti saugesnę aplinką, sudarantią galimybę įgyti kokybišką išsimokslinimą“, – teigia pareigūnas.

Jo nuomone, pasistengti dėl to yra verta. Mat jeigu industrializuotas pasaulis pagerintų mokymosi rezultatus 25-iais PISA taškais, pasiektų tokį pažangos mastą, kuris dabartiniais mokiniams užtikrintų daugiau nei 100 trilijonų eurų turtingesnę gyvenimą.

„Žinoma, daugeliui pasaulio šalių dar reikia įveikti ekonominę nuosmukį. Tačiau prastų mokymo(si) rezultatų kaina iš tiesų didelė: ji tolygi nuolatinei ekonominei recesijai“, – tikina A.Schleicheris.

„Dialogo“ inf.

Mokyklų bibliotekininkai LBD: daugiau kaip 10 sėkmingo darbo metų

Lietuvos bibliotekininkų draugija

Lietuvos bibliotekininkų draugija (LBD) buvo įkurta Nepriklausomoje Lietuvoje 1931 metais. Jos įkūrėjas – prof. Vaclovas Biržiška. Draugija siekė tobulinti bibliotekininkystę ir bibliografiją Lietuvoje, burti bibliotekininkus ir bibliografus. 1936 m. LBD buvo priimta į Tarptautinę bibliotekininkų sąjungą (dabar IFLA). 1941 m. LBD buvo uždrausta. 1989 m. LBD atkūrimo iniciatyvinė grupė sukvietė bibliotekininkus į suvažiavimą, atkūrė Lietuvos bibliotekininkų draugiją, priėmė įstatus ir veiklos programą.

LBD užsibrėžusi tikslus: didinti bibliotekininkų ir bibliotekų vaidmenį visuomenės gyvenime, siekti, kad bibliotekų paslaugos būtų visuotinai prieinamos bei profesionalios, rūpintis bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos kėlimu ir t. t. Siekdama užsibrėžtų tikslų LBD rengia pasiūlymus Vyriausybei bei kitoms valstybės ir savivaldos institucijoms dėl bibliotekų veiklos gerinimo, gina informacijos gavimo bei skaitymo laisvę, rūpinasi rekomendaciniais bibliotekų veiklos standartais, tvarkų ir metodikų rengimu ir t. t.

Mokyklų skyrius

LBD Mokyklų skyrius (MS) yra rūšiniu principu sukurta draugijos padalinys. Jis jungia visos Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų, suaugusiųjų mokymo centrų, profesinių mokyklų bibliotekininkus.

Iki 2013 m. MS buvo vienintelė organizacija, kurios vardu mokyklų bibliotekininkai prirėkusi kreipdavosi į valstybines institucijas, išdėstydami savo problemas ir gaudami atsa-

kymus. Atstovai dalyvaudavo diskusijose bei darbo grupėse rengiant kai kuriuos dokumentus. Skyriaus nariai nuolat supažindinami su naujausia LBD pasiekiančia informacija, vykdomais projektais, LBD tarybos priimtais sprendimais.

2008 m. LBD MS atstovavo Lietuvos bibliotekininkams tarptautinėje bendrijoje: MS pirmininkė dalyvavo JAV vykusioje IASL (*International Association of School Librarianship*) tarptautinėje konferencijoje, kur skaitė pranešimą apie Lietuvos mokyklų bibliotekas ir iš kur parvežė nemažai kitų šalių bibliotekų gerosios patirties (ją aprašė šalies spaudoje).

2010–2011 m. MS pirmininkė turėjo galimybę tobulintis tarptautinio IFLA projekto „Bibliotekų asociacijų stiprinimas“ organizuotuose į praktiką orientuotose mokymuose. Po jų imtasi tobulinti skyriaus veiklas, praktiškai taikyti tai, kas sužinota. To dėka vien per 3 pastaruosius metus į MS veiklą įsijungė per 50 naujų narių ir tapo me gausiausiu LBD skyriumi.

Skyrius yra pasirašęs bendradarbiavimo sutartis su Vilniaus apskrities viešąja biblioteka ir Mykolo Romerio universiteto (MRU) biblioteka bei LNB Leidybos skyriumi. Jie padeda mums kelti kvalifikaciją įvairiose srityse. Ne mažiau kaip 2 kartus per metus mūsų partneris Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka organizuoja mums Profesijų dienas, kurių dėka susipažįstame su bibliotekininkystės naujovėmis, jų taikymo būdais.

Tarpininkai tarp mokytojo ir knygos

Su MRU biblioteka nuo 2012 m. vykdoma bendrą projektą „Universitetas – mokyklai. Mokykla – universitetui“.

Jo dėka vyksta seminarai mokyklų bibliotekininkams. MRU biblioteka siūlo naudotis universiteto elektroninių knygų portalu <http://ebooks.mruni.eu/>. Portale patalpinta 130 knygų, jos pateikiamos atvira prieiga skaitytojams iš viso pasaulio.

Mokyklos bibliotekininkai – geriausi tarpininkai tarp mokytojo ir knygos. Jie gali pakviesti mokytojus naudotis universiteto bibliotekos ištekliais. Tam reikia parengti direktoriaus patvirtintą pageidaujančių mokytojų sąrašą su parašais, el. pašto adresais ir išsiųsti el. paštu į MRU biblioteką. Visi sąrašo dalyviai gaus prisijungimo vardus ir galės internete naudotis nurodytais ištekliais. Trumpiausias kelias naudotis universiteto išleistomis ir nuolat papildomomis knygomis – įkeliant ebooks.mruni.eu skydelį į Jūsų mokyklos ar bibliotekos tinklalapį.

Susivieniję mes – jėga

Mokyklų skyrius dabar jungia net 134 narius iš 12 rajonų ir miestų. Skyriaus būstinė yra Vilniuje, Antakalnio gimnazijos bibliotekoje. Būtų puiku, kad skyriaus nariais taptų mokyklų bibliotekininkai iš visų Lietuvos regionų, nes dabar reikalinga informacija pasiekia ne visus Lietuvos kampelius.

Problemų mokyklų bibliotekininkams iškyla neretai, bet atsiskyrimas ir uždumas, skirtingų mokyklų veiklos ir požiūrio į bibliotekas specifika neleidžia priimti geriausių sprendimų, riboja galimybes pasidalinti pažangios veiklos patirtimi. Mūsų – mokyklų bibliotekininkų yra daug ir kartu susivieniję mes – jėga.

Kviečiu visus savo profesijai neabejingus kolegas įsijungti į Mokyklų skyriaus veiklą. Kaip tapti LBD nariu, galite sužinoti draugijos tinklalapyje www.lbd.lt. Plačiau su skyriaus veiklomis ir kita informacija bus galima susipažinti startuojančiame tinklaraštyje <http://mokyklosbibliotekininkas.blogspot.com>.

Irena KRYŽANAUSKIENĖ,
LBD MS pirmininkė, avmirena@gmail.com

Mirti yra visiškai saugu

Ram Dass

Masačusetse, Ašbyje, yra antkapis, ant kurio užrašyta: *Remember friend, as you pass by, as you are now, so once was I. As I am now, so you must be. Prepare yourself to follow me.* („Prisimink, drauge, eidamas pro šalį, kad aš kadais buvau toks pat kaip tu. Ir tu turėsi būti toks, koks aš nunai. Tad pasiruoški sekt man įkandin.“)

Pastaruosius 50 metų klajojau po daugybę sąmonės sričių ir tai nulėmė, kad mano santykis su mirtimi visiškai pasikeitė. Mane apleido daugybė su ja susijusių baimių. Man ištis teikia malonumo būti su mirštančiaisiais. Tai man neįtikėtina malonė. Ryto dienos, kai ketinu susitikti su mirštančiu žmogumi, mane apima didžiulis jaudulys, nes žinau, kad turėsiu galimybę „buvtelėti“ Tiesos akivaizdoje.

Šiuo metu žmonių mirtis mūsų kultūroje tampa priimtina. Daugybę dešimtmečių ji buvo laikoma už užrakintų durų. Bet dabar leidžiame jai išeiti laukan. Man, užaugusiam Vakarų kultūroje, pirmieji Indijoje praleisti mėnesiai 1960-aisiais buvo galingas patyrimas. Ten žmogui mirus jo kūnas suvyniojamas į maršką, padedamas ant neštuvų ir nešamas gatvėmis į sudeginimo vietą giedant mantras. Mirtis yra vieša, atvira ir kiekvienas ją gali matyti. Kūnas yra tiesiog čia, jis ne dėžėje, jis ne paslėptas. Kadangi Indijoje šeimos gausios, dauguma žmonių miršta namuose. Taip dauguma žmonių, kol užauga, būna artimai patyrę kieno nors mirtį. Jie nebėga nuo jos ir nesislepia kaip mes Vakaruose. Toje kultūroje aš, ko gero, buvau vienintelis žmogus, kuris slėpėsi nuo mirties.

Tačiau per pastaruosius keletą dešimtmečių pasikeičiau dramatiškai. Pirmieji pokyčiai įvyko kaip pasekmė mano eksperimentų su psichodeliniais cheminiais preparatais. Aš susitikau su tokia savo esybės dalimi, su kuria savo gyvenime nesitapatinau. Buvau vakarietis psichologas, Harvardo profesorius, mano filosofinės pažiūros buvo materialistinės. Tai, ką patyriau eksperimentuodamas su psichodelikais, sukėlė man didžiulę sumaištį, nes mano išsilavinime nebuvo nieko, kas būtų paruošę mane turėti reikalų su kita mano esybės dalimi. Nuo tada, kai patyriau esąs „Sąmonės Būtis“, o ne psichologas ar socialinių vaidmenų sandauga, šis patyrimas galingai pakeitė mano gyvenimo pobūdį. Jis pakeitė mano savivoką: supratau, kad esu ne tai, kas maniausi esąs.

Iki mano pirmo eksperimento su psichodelikais tapatinausi su tuo, kas miršta, – su ego. Maniau, kad esu ego. Dabar daug labiau tapatinuosi su tuo, kas ištis esu – Siela. Kol tapatiniesi su tuo, kas miršta, visada bijai mirties. Mūsų ego bijo nustoti egzistavęs. Nors nežinojau, kokią pavidalą įgausiu po mirties, supratau, kad mano būties esmė – mano sąmoningumo esmė – yra anapus mirties.

Man įdomu tai, kad mano pirmasis to meto patyrimas su psichodelikais buvo absoliučiai neaprašomas. Neturėjau sąvokų, koncepcijų, kurias būčiau galėjęs pritaikyti tam, ką radau savo esybėje. Bet štai Aldousas Huxley davė man „Tibeto mirusiųjų knygos“ egzempliorių. Skaitydamas jį aš buvau priblokštas suvokimo, jog skaitau ryškų, aiškiai artikuliuotą savo patyrimų su psichodelikais aprašymą. Tai man buvo didžiai nuostabu, nes „Tibeto mirusiųjų knyga“ yra 2500 metų senumo. Tada, 1961-aisiais, aš maniausi esąs pirmievis, atrandantis nežinomas sritis. Bet štai senas tekstas, kuris atskleidžia, kad Tibeto budistai jau žinojo – prieš 2500 metų – viską, ką aš ką tik atradau.

„Tibeto mirusiųjų knyga“ Tibeto budizmo lamų buvo naudojama skaityti kitiems lamoms jiems mirštant ir po 49 dienų po jų mirties. Timas Leary, Ralphas Metzneris ir aš ėmėme suvokti šią knygą, metaforiškai tariant, kaip psichologinės mirties ir atgimimo istoriją, nors autentiška šio teksto paskirtis – būti fizinės mirties ir atgimimo proceso vadovu. Dabar manau, jog mūsų užduotis, kalbant apie mirtį, yra mirti ir gimti tiesoje, arba išmintyje, arba dvasioje. Kai išsilaisvinate iš tvirto tapatinimosi su savo kūnu, atsiranda erdvės mirčiai būti gyvenimo proceso dalimi, užuot buvus gyvenimo pabaiga. Jaučiu tai labai giliai.

Žmonės klausia: „Ar tu įsitikinęs, kad su mirtimi viskas nesibaigia?“ Aš atsakau: „Aš ne įsitikinęs, – nesibaigia.“ Tai be galo įžaidžia mano draugus mokslininkus. Tačiau įsitikinimai yra tai, ko tu laikaisi įsikibęs protu. Mano tikėjimas gyvenimo tęstinumu peržengė protą. Įsitikinimai yra problema, nes jie įsišakniję prote, o mirštant protas subyra. Tikėjimas, sąmonė, žinojimas egzistuoja anapus mąstancio proto.

Turiu draugą Emmanuelį. Kai kurie jūsų yra su juo susitikę per jo knygas. Jis – savo kūną palikusi Šviesos būtybė. Emmanuelis dosniai dalijasi išmintimi. Man jis tarsi dėdė. Kartą jo paklausiau:

„Emmanueli, šioje kultūroje dažnai susiduriu su mirties baime. Ką turėčiau žmonėms sakyti apie mirimą?“ Emmanuelis atsakė: „Sakyk jiems, kad tai absoliučiai SAUGU!“ ir pridūrė: „Tai kaip nusiimti spaudžiančius batus.“

Praeityje kartu su Stephenu ir Ondrea Levine'ais, Dale Borglumu ir Bodhi Be (mano draugas sufijus) dėjome pastangas sukurti šiek tiek erdvės aplink mirtį. Buvome įsteigę įvairias programas, tokias kaip *Dying Hot Line* („Mirštančiųjų karštoji linija“): žmonės galėdavo paskambinti ir gauti savotišką pagalbę – mielą pašnekę su žmonėmis, kurie padėdavo išlikti sąmoningiems mirštant. Taip pat mes devintojo dešimtmečio pradžioje buvome įkūrę Mirimo centrą Naujoje Meksikoje. Žinojau, kad buvimas su mirštančiais žmonėmis padės man susidoroti su savo mirties baime šiame gyvenime.

Teravados budizmo tradicijoje įprasta vienuolius siųsti praleisti nakties kapinėse, kur mirusiųjų kūnai išrengti išmetami paukščiams sulesti. Taigi vienuoliai, sėdėdami su išpurtusiais, mūsų apniktais lavonais bei skeletais, turi galimybę išsamiai susipažinti su visais gamtos procesais. Jie turi galimybę stebėti savo pasibjaurėjimą, šleikštulį ir savo baimes. Jie gauna progą pamatyti baisią Tiesą, ką iš tikrųjų reiškia žodžiai: „...ir tu turėsi būti toks, koks aš nunai.“ Matymas, kaip yra kūnas, ir šio irimo meditavimas atveria tau aiškumą, jog tavyje yra „vieta“, kuri neturi nieko bendro su kūnu ir su irimu.

Aplinkybių sandauga lėmė, kad jau 1963-aisiais pradėjau dirbti su mirštančiaisiais ir buvau jiems naudingas. Nesu medicinos daktaras. Nesu slaugas. Nesu teisininkas. Nesu įšventintas kunigas. Tačiau kitam žmogui galiu pasiūlyti sakralią, erdvią aplinką. Galiu pasiūlyti meilę. Šioje mylinčioje erdvėje žmonės turi galimybę numirti taip, kaip jiems reikia numirti. Neturiu moralinės teisės apibrėžti, kaip kitas turėtų „išieiti“. Kiekvienas turi savo karmą – turi atidirbti tai, kas jam priklauso atidirbti. Nežinau, kaip turi mirti kitas žmogus.

Kai mano biologinė mama merdėjo Bostono ligoninėje 1966 metais, mačiau visus į jos palatą įeinančius žmones. Visi – tiek gydytojai, tiek giminaičiai – jai kalbėjo: „Tu atro dai geriau, tu sveiksti.“ O išėję iš palatos sakė: „Ji nepratėms nė savaitės.“ Galvojau: kaip keista, kad žmogui artėjant prie esmingiausio savo gyvenime perėjimo visi, ką jis pažinojo, ką mylėjo ir kuo pasitikėjo, jam meluoja.

Ar jaučiate, kaip tai skaudu? Nė vienas žmogus negalėjo būti tiesus su mano mama, nes visi buvo pernelyg išsigandę. Net rabinas. Mes su mama kalbėjomės apie tai; ji paklausė: „Kas, tavo manymu, yra mirtis?“ Aš atsakiau: „Nežinau, Mama. Tačiau žiūriu į Tave, Tu esi mano draugė, ir regisi, kad Tu esi degančiame pastate, bet tebesi čia. Aš manau, jog pastatui baigus degti ir išnykus, Tu tebebūsi čia.“ Taip mano mama ir aš tiesiog susitikome šioje erdvėje.

Su Phyllis, mano pamo- te, buvau daug atviresnis ir ji galėjo klausyti manęs visko, ko norėjo. Nesakiau: „Dabar leisk Tave instruktuoti apie mirimą“, – nes ji nebūtų to priėmusi. Bet atėjo momentas, kai ji pasidavė, susitaikė, ir stebint atrodė tarytum suskilo kiaušinis ir iš jo iškilo graži švy-

tinti būtybė – tyra, budri ir džiaugsminga. Tai buvo Būtis, kuria Phyllis visada kažku- riame lygmenyje žinojo save esant. Tačiau visą savo suaugusiosios gyvenimą ji buvo pernelyg užsiėmusi, kad tai atpažintų. Dabar ji atsivėrė šiai nuostabiai Būčiai pačio- je šerdyje to, kas ji buvo, ir tiesiog mėgavosi spinduliavimu.

Tuo momentu ji perėjo į kitą sąmo- nės lygmenį, kuriame ji ir aš buvome vi- siškai kartu – tiesiog Būtis. Visas mirimo procesas buvo tiesiog pasireiškiančių fe- nomenų momentai. Bet susitaikiusi, pa- sidavusi, ji daugiau nebebuvo „užsiėmusi mirimu“, ji buvo tiesiog buvimas... ir mi- rimas vyko.

Paskutinę akimirką ji paprašė manęs ją pasodinti. Aš ją pasodinau, jos kojas nulei- dau per lovos kraštą. Jos kūnas sviro į priekį, tad uždėjau ranką jai ant krūtinės. Tuomet jos kūnas ėmė virsti atgal, todėl kita ranka prilaikiau ją už nugaros. Jos galva svyravo, tad iš priekio prilaikiau ją savo galva. Mes tiesiog sėdėjome drauge. Ji tris kartus gi- liai įkvėpė-iškvėpė – ir iškeliavo. „Tibe- tiečių mirusiųjų knygoje“ aprašoma, kaip lamos sąmoningai palieka savo kūnus: atsisdėda, triskart giliai įkve- pia-iškvėpia – ir iškeliavo.

Taigi, kas buvo mano pamotė? Iš kur ji žinojo, kaip tai daryti?

Ramana Maharshi buvo didis indų šventasis. Kai jis artėjo prie mirties nuo vėžio, atsidavę pasekėjai ragino jį gydytis. Ta- čiau Ramana Mahars- hi sakė: „Ne, laikas nusimesti šį kūną.“ Jo pasekėjai pratrū- ko verkti ir maldau- ti nepalikti jų. Ramana pažiū- rėjo į juos sumi- šęs ir tarė: „Ne- būkite kvaili.“

Ka
prasio
tas ir b

Kur aš galėčiau išeiti?“ Jis tai pasakė taip, tarsi bylotų: „Nekelkite tokio triukšmo. Ketinu tiesiog parduoti seną šeimos automobilį.“

Šie kūnai, kuriuose gyvename, ir ego, su kuriuo tapatinamės, yra tarsi senas šeimos automobilis. Tai funkciniai organizmai, kuriuose mūsų Siela keliauja per savo inkarnacijas. Tačiau susidėvėję jie miršta. Maloniau-

sias dalykas yra tiesiog leisti jiems numirti taikiai ir natūraliai – „leisti iškeliauti šviesiai“. O mes esame Siela: kai kūnas ir ego iškeliaus, Siela gyvens toliau, nes ji amžina. Galiausiai viename iš įsikūnijimų, kai užbaigsime savo darbą, mūsų Siela ištirps Vienyje... grįš Dievopi... grįš į Begalybę. O šiuo metu mūsų Siela naudojasi kūnais, ego, asmenybe, kad atidirtų savo visų įsikūnijimų karmą.

Ram Dass (Richardas Alpertas, g. 1931 m.) yra šiuolaikinis amerikiečių dvasinis mokytojas, ypač išgarsėjęs savo 1971 m. išleista ir didelį populiarumą pelniusia knyga *Be Here Now* („Būti čia ir dabar“). Apie 1960-uosius R. Alpertas, psichologas, Harvardo universiteto profesorius (filosofijos daktaro laipsnį įgijo Stanforde), aktyviai susidomėjo LSD ir kartu su kolega Timothy Leary vykdė šios psichotropinės medžiagos poveikio eksperimentus. Už tai iš abiejų buvo atimta teisė dėstytojauti. Vėliau R. Alpertas gyveno Indijoje, praktiko jogą ir meditaciją kaip žinomo hinduistų mokytojo Neem Karoli Babos mokiny, iš jo gavo ir savo naująjį vardą *Ram Dass* (sanskrito kalba jis reiškia „Ramos tarnas“). Nuo 1968 m. Ram Dassas eksperimentavo su įvairiomis dvasinėmis prakti-

komis: hinduizmu, joga, sufizmu ir t. t.

Grįžęs į JAV įsteigė keletą organizacijų, skirtų dvasiniam augimui, sąmonės plėtimui, pagalbos norintiesiems mirimo procesą sutikti sąmoningai teikimui, vykdė projektus kalėjimuose ir t. t. Ram Dassas taip pat yra vienas iš labdaringos tarptautinės organizacijos *Seva Foundation* steigėjų. Pastaroji skirta mažinti kentėjimui pasaulyje ir remia programas, skirtas, be kita ko, gydyti aklusius Indijoje ir Nepale, atkurti nuskurdusių Gvatemalos kaimo vietovių žemės ūkį, spręsti Šiaurės Amerikos indėnų problemas, aktyvinti dėmesį ekologijai JAV.

Kertant tapsmo bardo

Kas nutinka iškart po mirties? Šio patyrimo skonį Dzogchenas Ponlopas Rinpočė, iškilus Tibeto budizmo mokslininkas, mokytojas, meditacijos meistras, praktiškai aprašė savo knygoje *Mind Beyond Death* („Protas anapus mirties“).

Pirmajame šio bardo (tib. „tarpsnis“) etape, kai save tebema-tome savo dabartiniu pavidalu, mums gana gyvai gali iškilti ką tik mūsų palikto gyvenimo vaizdiniai. Tuo metu galime matyti ir girdėti visus savo pažinotus žmones: savo šeimynykščius ir draugus, mokytojus ir dvasinės bendruomenės narius. Kadangi šiame etape turime mentalinį kūną, vos pagalvoję apie vieną kurį nors žmogų, tuoj greta jo atsiduriame. Nors mes galime kitus žmones matyti ir net iš dalies žinoti, kokias mintis ir jausmus jiems sukelia mūsų mirtis, jie nežino, kad mes šalia, ir neatsiliepia, kai į juos kreipiamės. Negalime jų tiesiogiai paguosti ar būti jų paguosti.

Žiūrint į padėti pasilikusiųjų šio gyvenimo tarpsnyje akimis, svarbu suprasti, jog iš pradžių yra galimybė, kad mirusio žmogaus sąmonė mylimųjų ir pažįstamos aplinkos bus pritraukta atgal. Todėl yra svarbu, kad mūsų, dar likusių gyvų, mintys būtų teigiamos ir kurtų pozityvią, stabilią aplinką, nes tai padės mirusiojo sąmonei ir palengvins jai „per-eiti“ bardo. Jeigu patiriame didelį emoci-nų sąmyšį, mirusysis gali labai susikrimsti dėl mūsų skausmo. Jeigu pykstame arba esame abejingi, mirusįjį tai gali supykdyti arba nuliūdinti, jis gali pajusti meilės ir palaikymo stygių.

Taip pat turėtume būti budrūs savo minčių apie mirusiojo turtą bei kitokį palikimą atžvilgiu. Turime tvarkyti jį rūpestingai ir pagarbiai. Jei blogai su juo elgsimės, mirusiojo sąmonė bardo gali kentėti, lygiai kaip mes, jei įėję į kambarį pamatytume, jog kažkas paėmė kažkokį mums labai patinkan-tį daiktą ir jį sulaužė. Tai nesuteiktų mums laimės. Todėl turime atsiminti, kad mirusysis mato ir reaguoja taip pat kaip mes: visi esame pažeidžiami ir galime patirti sumaištį bei kančią.

Protas bardo turi galią, todėl šio įtemp-to perėjimo metu turime galimybę padėti mirusiajam, su kuriuo turėjome stiprų ryšį. Išlaikydami aiškia, ramia, teigiamą proto būseną, padėsime ir išėjusiajam atsipalaiduoti tokioje būsenoje. Nustatyda-

mi su juo švelnios meilės ir atjautos ryšį, žadindami bodhičitą (atjautos skatinamas nušvitimo siekis – *vert. pastaba*), linkinčią jam tik laimės ir išsilaisvinimo, tikrai padėsime šiam žmogui. Tai geriausia praktika, kurią galime pasitelkti.

Tapti niekuo

Thich Nhat Hanh

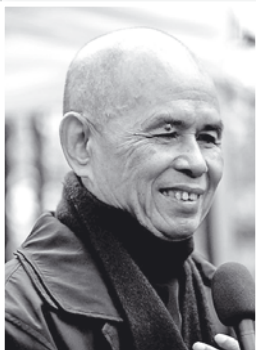
Labiausiai mes bijome, jog mirę tapsime niekuo. Daugelis esame įsitikinę, kad visa mūsų egzistencija tėra gyvenimo laikotarpis, prasidedantis gimimo ar užsimezgimo momentu ir užsibaigiantis mirties akimirka. Manome, jog gimstame iš

nieko ir mirę tampame niekuo. Todėl esame pilni baimės išnykti.

Buda mūsų egzistenciją suprato visai kitaip. Remiantis jo matymu, gimimas ir mirtis tėra koncepcijos. Jos nerealios. Tai, jog manome jas esant realias, sukuria galingą iliuziją, kuri lemia mūsų kentėjimą. Buda mokė, kad nėra gimimo, nėra mirties, nėra atėjimo, nėra išėjimo, nėra to paties, nėra kito, nėra nuolatinio „aš“, nėra išnykimo. Mes tik manome, kad yra. Supratę, jog negalime būti sunaikinti, išsivaduojame iš baimės. Tai didelis palengvėjimas. Galime džiaugtis gyvenimu ir jausti jį naujai.

Kad dalykai mums atsivertų, turime būti pasirengę atsisakyti savo nuomonės apie juos.

*Išvertė ir spaudai parengė
Lizeta LOZURAITYTĖ*

Thich Nhat Hanh (g. 1926) – vietnamielis zen budistas vienuolis, mokytojas, daugybės (per 100) knygų autorius, poetas. Gyvena vienuolyne „Plum Village“ Prancūzijos pietuose Dordonės departamente.

Keliauja po įvairias šalis mokydamas. Nemažai Thich Nhat Hanh'o knygų yra išleista ir lietuviškai.

Pamokos Krekenavos girininkijoje

Mokymasis netradicinėje aplinkoje pagyvina dalyko mokymąsi, padeda moksleiviams ugdyti praktinius įgūdžius.

Taigi vieną spalio dieną Panevėžio r. Linkaučių pagrindinės mokyklos 5–10 klasių mokiniai išvyko į Krekenavos girininkiją ugdytis gamtos, matematikos, technologijų, kūno kultūros, lietuvių ir anglų kalbų, muzikos įgūdžių, gebėjimų ir kompetencijų netradicinėje aplinkoje. Pamokų paskirtis – atkreipti dėmesį į supančią gyvąją gamtą, jos saugojimą ir suburti vaikus bendrai naudingai veiklai, padėti vaikui atsiskleisti realiame pasaulyje. Šių netradicinių pamokų tikslas – integruoti įvairius dalykus netradicinėje aplinkoje – miške. Girininkijoje mus pasitiko Krekenavos girininkas Jonas Leika, jis kiekvienai klasei paskirstė darbus.

Biologijos mokytoja uždavė atpažinti ir pažinti aplink esančius augalus, juos suskirstyti į grupes, nusakyti skirtumus ir panašumus, skirti medžių sėklas. Apatę užduotis, mokiniai atliko praktinę užduotį – rinko giles miško gyvūnams, gyvenantiems girininkijos aptvare. Šią netradicinę biologijos pamoką mokiniai apibendrino užpildydami testą-klausymą.

Atlikdami matematikos mokytojos uždutis mokiniai skaičiavo, kelių kvadratinų metrų plote buvo renkamos gilės, kiek kilogramų gilių surinko kiekvienas mokinys, klasė, visa mokykla, koks gilių svorio ir masės santykis.

■ Netradicinės pamokos aptarimas, refleksija vyko prie laužo, gardžiuojantis keptomis dešrelėmis, karšta arbata ir dalijantis dienos išpūdžiais, klausantis miškininkų pasakojimų apie miško augalus, medžius, patarimų apie laužo greitą užkūrimą, jo kūrenimo miške taisykles.

Anglų kalbos mokytojo užduotis buvo naudoti anglų kalbos žinias dirbant: pasidžiaugti, pagirti, prisiminti medžių ir gyvūnų pavadinimus, veiklas įvardyti esamaisiais, paprastaisiais ir tęstiniais laikais.

Chemijos mokytoja su mokiniais pritaikė ekologijos žinias praktikoje: tvarkydami poilsio, rekreacines zonas, mokiniai rūšiavo plastmasės, stiklo, popieriaus atliekas, sugrėbtus lapus nešė į komposto dėžes ir aiškinosi organinių medžiagų vartimo kompostu procesą.

Muzikos mokytoja mokiniams paskelbė konkursą. Dirbdami ir dainuodami mokiniai išsiaiškino, kuri klasė daugiausia žino dainų apie medžius, paukščius, žvėris.

Kūno kultūros mokytojos uždutis buvo išlipus iš autobuso iki girininkijos eiti pristatomu žingsniu, nuo girininkijos iki Girinio tako – greituojų žingsniu. Rinkdami giles mokiniai pritaikė lankstumo pratimus. Kol kūrenosi laužas, vaikai su miškininkais varžėsi estafetėse. Estafetė

tės „Kas vikresnis ir greitesnis“ mokiniams ir darbuotojams patiko. Baigiamojoje pamokos dalyje buvo akcentuojamos mokinių fizinės ypatybės, kvėpavimas, taisyklinga laikysena.

Praktikoje mokiniai pritaikė ir technologijos pamokose įgytas žinias – likusiuose kelmuose pagal metinius žiedus skaičiavo medžių amžių, analizavo, kurie metai buvo palankūs, kurie – ne medžių augimui. Pagal medžių augimą aiškinosi pasaulio šalis, matė, kaip medis nuo mažo medelio užauga iki subrendusio miško. Patirtus išpūdžius mokiniai parašė rašinėliuose. Taip į netradicinį ugdymą integravo lietuvių kalbos pamokas.

Netradicinės pamokos aptarimas, refleksija vyko prie laužo, gardžiuojantis keptomis dešrelėmis, karšta arbata ir dalijantis dienos išpūdžiais, klausantis miškininkų pasakojimų apie miško augalus, medžius, patarimų apie laužo greitą užkūrimą ir jo kūrenimo miške taisykles.

Mokiniams tokios pamokos įdomesnės už vykstančias mokykloje, jų metu stiprėja mokinių mokymosi motyvacija, taip įvairinamas ugdymo procesas, mokiniai skatinami mąstyti, atrasti ryšius tarp įvairių faktų, formuoti savo elgesį ir įpročius.

Netradicinės pamokos Krekenavos girininkijoje vyksta ne pirmą kartą, ir mokiniai jose įgyja vis naujų gyvenimui ir darbui būtinų kompetencijų.

Arūnas GRIAUZDĖ,

Panevėžio r. Linkaučių pagrindinės mokyklos technologijų mokytojas

Bendradarbiavimo forma – sporto šventė

Geriausią mokytojų, mokinių ir jų tėvų bendradarbiavimo forma – sporto šventė.

Pradinėje mokykloje dirbu jau 10 metų. Pasitikdama naują mokinių laidą, visada džiaugiuosi, kad mokiniai smalsūs, judrūs, sveiki. Džiaugiamės ne tik mes, mokytojai, bet ir tėvai matydami savo vaikus bendraujančius su bendraamžiais, dalyvaujančius ne tik įvairiose matematikos, lietuvių kalbos olimpiadose, bet ir sporto šventėse. Juk puiki mokinio savijauta – tai geriausias mokymosi pagrindas. Intensyviai padirbėję per pamoką mokiniai dažnai pavargsta, todėl vidury pamokos tenka įterpti judrią siužetinę pertraukėlę. Judėdami vaikai atsipalaiduoja, pailsi, įgauna darbui reikalingos energijos – ir toliau galime sėkmingai dirbti.

O ar ne puiku tokią „judrią pertraukėlę“ kartu su mokiniais ir jų tėvais organizuoti bent du kartus per metus gamtoje?

Mūsų mokykloje jau tapo tradicija kiekvienais mokslo metais rengti klasės mokinių ir jų tėvų sporto šventę „Aš, tėtis ir mama – esam sportiška šeima“. Rengdami tokioms šventėms kruopščiai apgalvojau ir paruošiu įdomias estafetes bei judriuosius žaidimus. Labai džiaugiuosi, kad auklėtinių šeimoms taip pat neabejingos sportinių rungčių organizavimui. Visuomet stengiuosi, kad šventėje dalyvautų visa šeima.

Planuodami šventę kartu su tėveliais nusprendžiame, kur ir kada ji vyks. Dažniausiai ji vyksta savaitgalį, kai mokinių šeimos, atitrūkusios nuo savo kasdienių bei darbo rūpesčių, turi daugiau laisvo laiko. Tokios šventės naudingos ir įvairiais aspektais.

Pirma. Dažniausiai tėvai nemato, kaip jų vaikas bendrauja su klasės draugais, mokytoja. Apie tai tegali išgirsti savo atžalos pasakojimą, šiam sumanius pasi-

dalyti išpūdžiais apie klasės gyvenimą, arba kalbėdamiesi su pedagogu. Bet, kaip sakoma, geriau vieną kartą pamatyti nei dešimt kartų išgirsti. O sporto šventėje ir vaikų tarpusavio santykiai kaip ant delno, ir gamta, ir laisvė, ir judėjimas, ir galimybė pabendrauti, sustiprinti tarpusavio ryšius...

Antra. Į pirmąją klasę susirenka vaikai iš šeimų, kurios skiriasi ne tik socialiniu statusu, bet ir požiūriu į gyvenimą, bendravimą, turi skirtingą požiūrį į vaikų auklėjimą ir panašiai. Kaip suvienyti kolektyvą? Kaip suburti darnią klasės bendruomenę? Taigi, pradėkime nuo sporto švenčių gamtoje. Tai veiksmingiausias būdas. Tiek tėveliai, tiek jų vaikai turės ga-

limybę pabendrauti netradicinėje aplinkoje, pasportuoti ir kartu aptarti visiems rūpimus klasės reikalus ar net iškilusias problemas.

Trečia. Mokytojos ir tėvų bendravimas tampa daug nuoširdesnis ir šiltesnis. Po truputį trūkinėja keista įsitikinimų grandinė, jog mokytoja – tik mokytoja. Atsiranda kita – tvirtesnė: moteris – motina – mokytoja.

Taigi, mielos kolegės, organizuokite, sportuokite, bendraukite! Ir dirbti bus lengviau, ir pačios jausitės sveikiau.

Asta KOŽENEVSKIENĖ,

Kauno mokyklos-darželio „Rūtėlė“ pradinį klasių vyresnioji mokytoja

■ Kaip suburti darnią klasės bendruomenę? Kartu su mokinių tėvais organizuoti smagias sporto šventes!

REFORMA – toks saldus žodis

Šiandien atsiverčiau Tarptautinių žodžių žodyno puslapį, kuriame yra žodžio „reforma“ išaiškinimas, ir radau:

„refôrma [pranc. *réforme* – lot. *re-formo* – pertvarkau]: 1. pertvarkymas, pakeitimas; 2. visuomeninio gyvenimo (valdymo formų, institutų, įstaigų) pertvarkymas, pakeitimas, nekeičiant esamos socialinės struktūros pagrindų“.

Perskaičiau ir pagalvojau: ar visi Lietuvos Respublikos valdžios atstovai, šiltai ir socialiai gyvenantys Vilniuje, yra kada nors atsivertę tą patį žodyną ir paskaitę, ką reiškia žodis „reforma“?

Ar visi savivaldybių „klerkai“ yra kada nors atsivertę tą patį žodyną ir paskaitę, ką reiškia žodis „reforma“?

Ar visi mokyklų vadovai yra kada nors atsivertę tą patį žodyną ir paskaitę, ką reiškia žodis „reforma“?

Ir į visus šiuos klausimus radau tik vieną atsakymą – NE. Ir nemanau, kad jie tą žodyną kada nors atsivers.

Per daugiau kaip du Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečius švietime „reformų“ buvo ne viena ir ne dvi... O kiek dar jų mes, eiliniai Lietuvos mokyklų mokytojai, turėsime išgyventi. Bet nieko, mes mokytojai – mes kantrūs... Išgyvenom buvusias „reformas“, išgyvensim ir naujas... O LR valdžios atstovai, savivaldybių „klerkai“, mokyklų vadovai džiaugiasi, kad mes nelabai priešinamės, džiaugiasi, kad vis naujos ir naujos „reformos“ papildo ir taip išpampusias jų kišenes. Jums, straipsnio skaitytojai, tikriausiai kyla klausimas, kaip „reformos“ Lietuvos švietimo sistemoje gali papildyti kišenes. Atsakau – labai paprastai. Ne viena Lietuvos mokykla po neįtikėtinų „reformų“ yra virtusi UAB.

Apžvelkim vieną iš vykdytų ir iki šiol vykdomą mokyklų tinklo pertvarkos „reformą“. Kiekvienais metais mokinių skaičius Lietuvoje mažėja. Savaime aišku, kad tai vyksta ne be mūsų valdžios pagalbos. Emigracija kiekvie-

■ Egidijus Milešinas

ną dieną įgauna vis didesnę pagreitį. Iš Lietuvos išvyksta nebe pavieniai asmenys, bet su savo šeimomis. Emigruoja tiesiog visa giminė. Tai kaip gali didėti mokinių skaičius?

Mažėja mokinių, o mokyklų ir mokytojų – per daug. Mokyklos uždaromos, ypač kaimo teritorijose, atleidžiami iš darbo mokytojai. Kam nuo to geriau? Tik ne eiliniam mokytojui, mokiniui bei jo tėvams, kurie savo atžalą turi kelias dešimtis kilometrų vežti į kol kas valdžios „dėka“ neuždarytą mokyklą. Ačiū valdžios vyrams ir moterims nors už tai...

Miestuose, kuriuose emigracijos lygis dar taip stipriai nėra pažengęs, nors mokinių ir čia katastrofiškai mažėja,

mokyklas išdraskė kaip kolūkius pirmaisiais Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo metais. Tą „reformą“ labai gražiai pavadino – „išgryninimas“. Bet ir vėl, – kam nuo to geriau? Tikrai ne eiliniam mokytojui ar mokiniui. Daugumos „išgrynintų“ mokyklų vadovai yra partijų, kurios savivaldybių tarybose turi daugumą, nariai. O tai reiškia, kad savivaldybių tarybos, kaip mokyklų steigėjai, yra monopolistai: darom, ką norim, o tu, eilinis mokytojas, dirbk, kol mes tau leidžiam, ir nebandyk reikšti savo nuomonės ar dar blogiau – prieštarauti monopolistų atstovams – mokyklų direktoriams.

Mokykloje, t. y. UAB, direktorius daro, ką nori. O jei mokytojai, neapsikentę dėl UAB vadovo veiklos, kreipiasi į mokyklos steigėją, jiems tiesiai šviesiai atsakoma: „nešūkaukit, jūs nieko neišmanot, direktorius dirba puikiai ir dirbtų dar geriau, jei jūs, mokytojų atstovai, su savo idiotiškais paklausimais, užklausimais, skundais ir t. t. netrukdytumėte jam dirbti“. Pasirodo, kai kurių savivaldybių klerkų nuomone, direktoriams darbo metu galima: organizuoti partijos susirinkimus mokyklose, lankytis grožio

salonuose, apsipirkinėti parduotuvėse, sėdėti kavinėse ir net vartoti alkoholį. Direktorius gali nepagarbiai elgtis su mokyklos bendruomenės nariais, gali priimti į darbą, ką nori, nesivadovaudamas teisės aktais, pasitaręs tik su pačiu savimi. Jis gali skirti pamokas, neformaliojo ugdymo ir papildomas valandas, skelti klases į grupes savo nuožiūra, skirstyti darbuotojus į gerai ir blogai dirbančius. Tik klausimas: kaip direktorius nusprendžia, kuris mokytojas dirba gerai ar blogai? Ar gerai dirba tas, kuris yra nuolankus direktoriui, tyli ir bijo ką nors pasakyti prieš? Ar tas, kuris kelia į viešumą įvairias problemas, dirba blogai?..

Direktorius, UAB vadovas, gali savo bei pavaduotojų gimines ir artimuosius priimti į darbą dirbti ir mokytoju, ir budėtoju. Tiesiog šeimyninė ranga. Pasirodo, direktorius mokykloje yra visagalis. Ir kaip jis nebus visagalis, jei už jo nugaros – monopolistas ir partija. Mokyklos „išgrynintos“, supakuotos į blizgančius popierėlius iš mokyklos direktoriaus paruoštų ataskaitų. Viskas gražu, ko tu, eilini mokytojaus, nori? O už tokį puikų UAB valdymą direktorius dar ir paskatinamas: jam išimtinė tvarka suteikiamas leidimas turėti daugiau pamokų, jo darbo užmokesčio koeficientas yra aukštesnis nei mokykloje dirbančių mokytojų, jam mokamas priedas prie atlyginimo.

Štai taip puikiai po mokyklų tinklo „reformos“ dirba „uabai“. Ir kas gali paneigti, kad direktoriaus „užnugaris“ kokiomis nors formomis negauna dividendų iš UAB? Manau, centrinės valdžios atstovams iš Vilniaus būtų verta pavažinėti po provincijas ir pasižiūrėti, kaip jose yra „skatinamas verslas“.

Baigdamas rašyti savo interpretaciją apie „reformą“, dar kartą perskaičiau šio, tokio populiaraus šiandien, žodžio paaiškinimą: „...visuomeninio gyvenimo (valdymo formų, institutų, įstaigų) pertvarkymas, pakeitimas, nekeičiant esamos socialinės struktūros pagrindu“. Ir nieko nesuprantu... Ar tai Tarptautinių žodžių žodynas nesąmonės rašo, ar tai aš dar mažai gyvenimo patirties turiu ir nesuprantu, kad „reformos“ tikrai tik gerį neša...

Egidijus MILEŠINAS,

Marijampolės švietimo darbuotojų profesinės sąjungos pirmininkas

S.

➤ MOKYKLOSE

Mazgaraštis, hieroglifai... ar raidės?

Pranciškonų gimnazijos (Kretinga) penktokai dalyvavo Dailiojo rašto konkurse (organizatorė bei informacijos „Dialogui“ autorė – lietuvių kalbos mokytoja **Daiva Ataitė**). Tikslas – ne tik ugdyti(s) taisyklingo, tvarkingo rašto įgūdžius, bet ir skaityti istorinę, publicistinę, net filosofinę literatūrą, mokytis ją suprasti. Konkurse dalyvavo 25 mokiniai: kiekvienai penktokų klasei atstovavo penki gražiausiai, taisyklingiausiai rašantys jos atstovai. Viena iš komandų konkurso dalyviams pristatė ir rašto istoriją, jo raidą įvairiose šalyse, pateikė piktografinio rašto (piešinių) pavyzdžių. Penktokai sužinojo, kokią ilgą kelią nuėjo žmonija iki paties patogiausio ir paprasčiausio fonetinio (garsinio) rašto, taip pat lietuviško raidyno istoriją.

„Mokiniams buvo išdalinti tekstai iš įvairių knygų. Perskaitę ir apmąstę duotas ištraukas, konkurso dalyviai įniko į jų perrašymą. Nelengva vertinimo komisijai buvo išrinkti gražiausiai, taisyklingiausiai rašančius penktokus... Visų konkursų dalyvių darbai papuošė Pranciškonų gimnazijos biblioteką“, – pasakoja renginio organizatorė.

■ Dailiojo rašto konkurso dalyviai išgirdo pasakojimą apie rašto istoriją.

Dėdės Rudenėlio rytmetys

„Kai pavargstame nuo nostalgiko ir šalto, kiaurai merkiančio rudeninio lietaus, kai pasiilgstame šiltų, ryškių, akį džiuginančių spalvų – sugalvojame sau ir savo draugams šventę“, – rašo „Dialogui“ **Rima Narkienė**. Informacijos autorė praneša, kad Kretingos Marijono Daujoto pagrindinės mokyklos Rūdaičių pradinio ugdymo skyriaus priešmokyklinukai su auklėtojomis G.Rusteike, I.Jonkiene, R.Vitkuvienė ir A.Rapaliene, padėdami tėvelių, visą savaitę rinko įdomiausias daržoves, kūrė iš jų kompozicijas ir surengė įspūdingą parodą bei darė saldinius iš moliūgo. Per rugsėjį ir spalį vaikai išmoko nemažai naujų dainelių, eilėraščių, todėl spalviui baigiantis įstaigoje organizuotas šventinis *Dėdės Rudenėlio rytmetys*... Renginys baigėsi prie išmoningai padengto, ekologiškais ir sveikais maisto produktais nukrauto vaišių stalo.

Narkotikams – ne!

■ Šiaulių r. Raudėnų mokykloje pranešimą apie narkotikus bei priklausomybę nuo jų perskaitė ir į moksleivių klausimus atsakė Viešosios policijos skyriaus Prevencijos poskyrio Kuršėnų policijos nuovados tyrėjai D.Pranskūnas ir D.Mažonavičius, – praneša „Dialogui“ mokytoja S.Veidemanienė.

Geriau pažinkime Maironį

Alytaus Likiškėlių pagrindinės mokyklos maironiečiai pakvietė septintųjų ir aštuntųjų klasių mokinius artimiau susipažinti su Maironiu. Visą spalį minėtų klasių mokiniai domėjosi poeto gyvenimu, jo kūryba. Jų darbą vainikavo viktorina „Geriau pažinkime Maironį“. Komandos dalyvavo prisistatymo ir sukurtos emblemos konkurse, greitojo atsakymo varžybose. „Sirgaliai“ aktyviai palaikė savo draugus. Komandos išmintingai atsakė į visus pa-

teiktus užduoties raštu klausimus. Pristatant namų darbus liejosi poeto eilės, skambėjo dainos, sukurtos pagal Maironio eilėraščių žodžius, baladė „Jūrą ir Kastytį“ mokiniai interpretavo šoku, – pasakoja „Dialogui“ Likiškėlių mokyklos maironiečių vadovė **Emilija Norkevičienė**.

„Maironiskiausia“ viktorinos nugalėtojų komanda (auklėtoja D.Čepanionienė) laimėjo kelionę į Maironio literatūrinį muziejų Kaune.

Didelė mažų vaikų pagalba

■ Kauno mokyklos-darželio „Rūtėlė“ ugdytiniai džiugiai prisidėjo prie gilių gyvūnams rinkimo akcijos.

Gyvendami zoologijos sode gyvūnai patys neieško maisto. Todėl žmonės yra atsakingi, kad gyvūnai gautų tinkamą maitinimą. Lietuvos zoologijos sodas šiemet, kaip ir kasmet, organizavo akciją „Gilė 2013“ ir kvietė mokyklų, darželių bendruomenes bei visus norinčiuosius rinkti giles.

„Pasirūpinti gyvūnais nutarė ir Kauno mokyklos-darželio „Rūtėlė“ bendruo-

menė. Saulėtą savaitgalį darželinukai su tėveliais skubėjo į gamtą rinkti gilių ir visą savaitę į įstaigą vaikai, padedami suaugusiųjų, nešė giliukų pilnas dėžes, pintines. Surinktas giles kartu su įstaigos administracija mokinukai atgabeno į zoologijos sodo pašarų rūšiavimo skyrių. „Surinkome per 300 kg gilių“, – pasakoja „Dialogui“ auklėtoja Laima Dovidaitė.

Ruošdamiesi dalyvauti akcijoje pedagogai kartu su ugdytiniais kaupė informacinę medžiagą apie giles, apie kanopinius gyvūnus ir, padedami IT, ją apibendrino. Ikimokyklinukai sužinojo, kad gilė – organizmą stiprinantis vitaminas. Akcijos „Gilė 2013“ uždarymo renginyje Zoologijos sodo darbuotojai džiaugėsi surinktu rekordiniu kiekiu gilių – beveik 350 tonų.

Rudeniniai renginiai Raudėnuose

Šiaulių r. Raudėnų mokykloje nuskambėjo rudeninių renginių ciklas.

Mokytojų vadovaujami mokiniai parengė rudens gėrybių parodą, kūrė kolektyvinius darbus – mandalas – iš įvairių gamtinių medžiagų, o visu tuo pasidžiaugti pakvietė savo tėvelius. Apžiūrėję parodas mokinių tėvai stebėjo rudeninių madų šou, kurį inicijavo ir režisavo muzikos mokytoja Vaida Bružienė. Skambant posmams apie rudens, lyriškai muzikai madas demonstravo įvairių klasių mokiniai. Visus sužavėjo romantiška septintokų porėlė iš Paryžiaus, dešimtokių duetas, kolektyviniai mokinių pasirodymai. Buvo apdovanoti mokyklos sportininkai, pasiekę geriausių rezultatų rajoninėje sporto šventėje „Olimpinis ruduo 2013“. Pasidžiaugę mokinių pasiekimais tėvai dalyvavo visuotiniame mokyklos susirinkime, kuriame išklause informaciją apie mokinių Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatus, buvo supažindinti su mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistema mokykloje bei vykdomais projektais. Po susirinkimo Tėvų seklyčios vadovė pradinio ugdymo moky-

■ Romantiška septintokų porėlė iš Paryžiaus...

toja Alma Steponavičienė pakvietė visus tėvelius pažaisti praėjusiais metais sukurtą stalo žaidimą „Išminties gyvatė“: keturios mamų, tėčių ir senelių komandos varžėsi įvairių mokslo sričių viktorinoje siekdamos laimėti saldų prizą – tortą.

Apie visa tai „Dialogui“ parašė Raudėnų mokyklos bibliotekininkė Rasa Gricienė.

M.Lukšienei skirta paroda Molėtų gimnazijoje

Molėtų gimnazijos bibliotekoje buvo atidaryta (10 24) kilnojamoji paroda „Švietimo istorikei ir reformos iniciatorei Meilei Lukšienei – 100“, – praneša minėtos ugdymo įstaigos bibliotekos vedėja Vida Juknevičienė. Ekspozicijoje panaudota ikonografinė, rankraštinė medžiaga, atspindinti svarbiausius daktarės biografijos momentus, kūrybos bruožus, supažindinanti su jos parašytomis knygomis, straipsniais, redaguotais leidiniais, mokslo, kultūros veikėjų įžvalgomis apie M.Lukšienę ir jos kūrybą.

Paroda keliauja po visą Lietuvą. Ji jau

buvo eksponuota Vilniuje, Marijampolėje, Kaune, Utenoje, Vilkaviškyje. Paskutinę spalio dieną paroda iškels į LR Seimą.

Parodos atidarymo Molėtų gimnazijoje metu prisiminimais apie M.Lukšienės nuveiktus darbus dalijosi rajono savivaldybės Švietimo ir kultūros skyriaus vedėja N.Kimbartienė. Istorijos mokytoja S.Laurinavičienė pasakojo, kad M.Lukšienės dėka iškart po nepriklausomybės atgavimo Lietuva turėjo švietimo reformos koncepciją, paremtą laisvės ir demokratijos idėjomis ir t. t.

Nukritę lapai grįžta prie savo šaknų

„Ruduo – tas metų laikas, kai susimąstome apie žmogaus ir gamtos būtį, kai susirenkame paminėti artimųjų, kurie išėjo. Bent kartą per metus raskim laiko mintimis aplankyti juos. Amžinybės rimtyje vieni kitiems atleiskim, jų akivaizdoje pasižadėkim tapti geresni. Lietuviai garbina medžius, o kiekvienas nukritęs lapas tarsi simbolizuoja mūsų pagarbą atminčiai...“ – rašo „Dialogui“ Radviliškio r. Baisogalos gimnazijos bibliotekininkė Rimantė Stasiukonienė, su kolegėmis pakvietusi moksleivius į renginį „Nukritę lapai grįžta prie savo šaknų“. Vaikai su dailės mokytoja Aušra Stukoniene prisirinko medžių lapų, juos nuspalvino ir dekoravo, gražiai apipavidalino šaką, pasigamino žibintų. Skaitovai deklamavo žymių lietuvių poetų – P.Širvio, Maironio, Vytės Nemunėlio, B.Brazdžionio, L.Gutausko eilėraščius, papasakojo, kaip laikosi tautos tradicijų ir papročių. Tylos minute, susikaupimu, geru žodžiu prisiminė prarastus sau brangius žmones.

■ „Lietuviai garbina medžius, o kiekvienas nukritęs lapas tarsi simbolizuoja mūsų pagarbą atminčiai...“ – primena Baisogalos gimnazijos bibliotekininkė Rimantė Stasiukonienė. Nuotraukoje – renginio „Nukritę lapai grįžta prie savo šaknų“ akimirka.

Sulėkė visos tarnybos

Dar prieš vidurdienį į Tytuvėnų gimnazijos kiemo aikštelę atvyko pirmieji įvairių tarnybų atstovai. „Per ilgąją pertrauką į kiemą plūstelėjo maži ir dideli gimnazijos mokiniai, svečiai iš Tytuvėnų jaunimo mokyklos bei vyriausi Tytuvėnų darželinukai. Jie susidomėję apspito gaisrinės, policijos, kariškių bei medikų mašinas. Renginį pradėjo Šiaulių apskrities VPK I kuopos kinologų būrio atstovai su savo šunimi. Belgų aviganis, paklusniai vykdydamas visas komandas, ieškojo narkotinių medžiagų, šokinėjo per kliūtis; visi ypač atkreipė dėmesį į šuns akis – jis jų tiesiog nenuleido nuo savo šeimininko. Po to savo stendą su nuotraukomis, antsiuvų pavyzdžiais, ginklais, maskavimosi priemonėmis demonstravo Krašto apsaugos savanorių pajėgų atstovai. Toliau prasidėjo jungtinė policijos, gaisrininkų ir medikų darbo imitacija: lėkė lengvoji mašina; Telšių apskrities VPK Kelmės r. PK Patrulių būrio pareigūnai, norėdami ją sustabdyti, ištisė ant kelio „ežį“, įvyko „avarija“, buvo iškviesti gelbėtojai, medikai ir t. t.“, – pasakoja Kelmės r. Tytuvėnų gimnazijos mokytoja Bronislava Buchienė.

■ Tytuvėnų gimnazijos kieme įvairių tarnybų atstovai imitavo avariją ir gelbėjimo darbus.

Akcija „Uždek Vėlinių žvakę“

■ Grupė Molėtų gimnazijos mokinių su mokytoja Virginija Petrauskiene ir socialine pedagoge Jolanta Liubeckaitė prieš Vėlinės tvarkė senąsias kapines.

Bronislavos Buchienės nuotr.

Jolantos Liubeckaitės nuotr.

Sąmonė po mirties

➤ Knygoje tvirtinate, kad mirtis neištrina stagių, kad ji yra procesas. Gal galėtumėte šį teiginį išskleisti?

Paprastai mirtis aprašoma taip: liaujasi plakusi širdis, smegenys išsijungia. Širdies sustojimo momentas: iki buvo sukurta širdies ir plaučių reanimacijos technika, pasiekusieji šią ribą atgal sugrįžti nebegalėjo. Tai suformavo nuomonę, kad mirtis negrįžtamas įvykis.

Kai mirštame, mūsų ląstelės miršta ne iš karto. Praeina tam tikras laikas, kol jos miršta dėl deguonies trūkumo. Tai įvyksta ne per akimirką. Laiko turime daugiau negu manoma. Dabar žinoma, jog tuo metu, kai kūnas laikomas lavonu ir gydytojas paskelbia, kad kūnas miręs, dar yra tikimybė – biologijos ir medicinos požiūriu – sugrąžinti tą kūną į gyvenimą.

Žinoma, jeigu po mirties kūną paliksite ilgesniam laikui, ląstelės pradės irti ir nuo tam tikro momento kūno atgaivinti jau nebebus įmanoma. Tačiau niekas tiksliai nežino, po kiek laiko ateina tas momentas. Jis gali būti ir po dešimties minučių, ir po valandos. Mirtis iš tiesų yra procesas.

➤ Kaip galima sugrąžinti žmones iš „ano pasaulio“?

Iš esmės mirtis labai panaši į insultą, ypač smegenų atžvilgiu. Insultas – procesas, kurio metu kraujas ima nebepasiekti smegenų. Ląstelėms jokio skirtumo – ar čia širdis nustojo plakus, ar čia trombas užkirto kelią kraujotakai.

Smegenų ląstelės po to, kai jų ima nebepasiekti kraujas, gyvybingos gali išlikti iki 8 valandų. Jeigu gydytojai sugebėtų išmokyti manipuliuoti ląstelėse vykstančiais procesais ir sulėtinti jų greitį iki ląstelėms pradėdant irti, mes įgytume galimybę išspręsti į mirtį vedančią problemą, o tada vėl paleisti širdį ir sugrąžinti žmogų atgal į gyvenimą. Kitaip tariant, mirtis taptų grįžtamu įvykiu iki tol, kol įmanomas gydymas.

Pavyzdžiui, jeigu kas nors miršta nuo širdies sustojimo, širdies ir plaučių reanimacijos technika dėka tai pataisoma, mes galime tuo pačiu principu apsaugoti smegenis (žinoma, jeigu ląstelės nepažeistos) ir iš naujo paleisti širdį. Tačiau jeigu kas nors miršta nuo vėžio, kuris šandien nepagydomas, tuomet tai beprasmiška. <...>

➤ Jūs taip pat tiriame mirčiai artimus patyrimus (*near-death experience*), tiesa, vadinate juos kitu terminu – pomirtiniais patyrimais (*after-death experience*).

Aš nusprendžiau, kad turime tirti širdies sustojimą pergyvenusių žmonių patyrimą. Atradau, kad 10 proc. tai pergyvenusių žmonių pasakoja neįtikėtinus dalykus – ką jie tuo metu pamatė.

Išstudijavus literatūrą apie širdies sustojimą man tapo aišku, kad po maždaug 10-ies sekundžių nuo momento, kai širdis nustoja pumpuoti kraują, smegenys liaujasi veikios. Kai gydytojai pradeda širdies ir plaučių reanimaciją, jie vis dar negali užtikrinti, kad smegenis pasiektų reikiamas kiekis kraujo. Smegenys tebėra neaktyvios. Tai fiziologija žmonių, kurie mirė arba kuriems teikiama reanimacinė pagalba.

Ne tik maniškis, bet ir dar keturi kiti tyrimai atskleidė tą patį: žmonės „išsaugo“ prisiminimus. Jeigu pridėsimė šią informaciją prie duomenų apie įvairius kitus visame pasaulyje užregistruotus atvejus, kai žmonės tiksliai atpasakoja viską, kas vyko juos reanimuojant, – jie tai

Gydytojas Samas Parnia dirba reanimologu Niujorke. Kitaip tariant, jis padeda sugrąžinti žmones iš „ano pasaulio“. Kai kurie pacientai iš ten sugrįžta su pasakojimais. Pastarieji gali padėti gelbėti gyvybes ir net sudrebinti ar sugriauti nusistovėjusias mokslines teorijas apie sąmonės prigimtį.

„Šiandien turimi duomenys liudija, kad žmogaus sąmonė neišnyksta, – tvirtina S.Parnia, universiteto *Stony Brook* ligoninės gydytojas, žmogaus sąmonę tiriančios programos *AWARE* vadovas.

Reanimacinė medicina atsirado XX a. viduryje, kai buvo sukurta širdies ir plaučių reanimacijos technika, kuri suteikė galimybių atkurti širdies darbą šiam organui sustojus. Iš pradžių procedūra būdavo sėkminga tik keletą minučių po širdies sustojimo, tačiau progreso dėka ši laiką pavyko pratęsti iki 30 min. ir daugiau.

Naujos technologijos žada dar labiau padidinti gyvenimo ir mirties „pasienio“ zoną. O žmonių, sugrąžintų iš „ano pasaulio“, liudijimai apie savo potyrius toje zonoje meta rimtą iššūkį mūsų įsivaizdavimams apie tikrąją dalykų padėtį. Sugrįžėliai tvirtina, jog tuo metu, kai jų smegenų veikla pagal visus požymius buvo nutrūkusi, jie matė ir girdėjo, kas vyksta.

S.Parnia vadovaujama programa *AWARE* 25-iose Šiaurės Amerikos ir Europos ligoninėse užrašinėja liudijimus žmonių, kurie „laikiniai“ buvo mirę, ir tiria minėtą fenomeną iš mokslo pozicijų. Šį darbą S.Parnia aptaria ir savo naujojoje šiemet išleistoje knygoje *Erasing Death: The Science That is Rewriting the Boundaries Between Life and Death* („Ištrinant mirtį: mokslas, kuris perbraižo ribas tarp gyvenimo ir mirties“).

• Žurnalas *Wired* pakalbino Samą PARNIA apie reanimaciją ir sąmonės prigimtį.

prisimena, – tampa akivaizdu, jog šis klausimas reikalauja nuodugnesnio ištirimo.

➤ Vienas iš pirmųjų Jūsų knygoje pateikiamų įrašų, susijusių su pomirtiniu patyrimu, pasakoja apie Joe Tiralosi, kuris buvo atgaivintas po 40-ies minučių nuo širdies sustojimo. Gal galite detaliau papasakoti apie jį?

Kai jis atvyko į ligoninę, aš nebuvau jo gydantis daktaras, tačiau gerai jo gydytojus pažįstu. Mes reanimacijos skyriaus darbuotojams esame gerai išaiškinę žmonių atšaldymo svarbą. Kai Tiralosi buvo atvežtas, jį atšaldė ir tai padėjo išsaugoti jo smegenų ląsteles. Gydytojai nustatė, kad užsikimšusios jo širdies kraujagyslės. Dabar jį gydo. Reanimuodami jo širdį ir plaučius bei jį atšaldę gydytojai sugebėjo jam padėti ir apsaugoti smegenų ląsteles nuo pažeidimo.

Nubudęs Tiralosi pasakė seselėms išgyvenęs gelminį patyrimą, apie kurį norėtų pasikalbėti. Taip mes ir susitikome. Jis papasakojo man jautęs neįtikėtiną ramybę ir regėjęs kažkokią tobulą būtybę, kupiną meilės ir atjautos.

Tai neretai pasitaiko.

Žmonės yra linkę interpretuoti, ką mato, pagal savo kultūrinį foną: indas pasakoja matęs indišką dievybę, ateistas mato ne indišką dievybę, ne krikščionišką dievą, o kažkokią būtybę. Skirtingų kultūrų atstovai mato tą patį, tačiau jų interpretacijos priklauso nuo jų tikėjimo.

➤ Ką mums gali duoti faktas, kad žmonės pasakoja matę panašius dalykus?

Mažų mažiausiai – žinojimą, kad žmonės mirties proceso metu išgyvena specifinį patyrimą. Ir jis yra univer-

salus. Jį pasakoja net trejų metų vaikai. Tai taip pat mums sako, jog mirties neverta bijoti.

➤ O iš kur žinoma, kad tai tikrai pomirtiniai patyrimai? Gal tai klaidingi prisiminimai minčių, šmėstelėjusių prieš pat mirtį arba iškart atgavus sąmonę?

Tai labai svarbus klausimas. Ar iš tikrųjų šie potyriai kyla tuo momentu, kai žmogus tikrai miręs ir jo smegenys neaktyvios, kaip teigia mokslininkai? Ar tai įvyksta tuo metu, kai žmogus jau grįžta į gyvenimą, tačiau dar nėra atsigavęs?

Yra vienas momentas, kuris nesiriša su prielaida, kad visi šie smegenų potyriai pasireiškia prieš mirtį arba iškart sugrįžus į gyvenimą. O būtent: šie žmonės pasakoja apie tai, kas vyko aplink juos tuo metu, kai buvo užfiksuotas jų širdies sustojimas. Jie atpasakoja dialogus, kuo buvo apsirengę žmonės ir tai, kas vyko per tas 10 ar 20 minučių, kol juos gaivino. Tuo metu smegenys yra neaktyvios.

Tai gali reikšti, kad kai kurie žmonės gauna kokybiškesnę reanimaciją ir kad – nors mes ir neturime tai patvirtinančių duomenų – jų smegenys kažkokiu būdu buvo aktyvios. Arba tai gali reikšti, kad žmogaus sąmonė, siela, psichika, savastis nesiliauja funkcionavusi.

➤ O ar negali šie liudijimai būti nuoroda į tai, kad labai subtilus, nepastebimas smegenų aktyvumas išlieka?

Kai žmogus miršta, smegenys nebegauna kraujo. Kai tik tai pasiekia tam tikrą ribą, liaujasi elektrinis smegenų aktyvumas. Labai keblu įsivaizduoti, kad kažkur smegenyse yra slapta sritis, kuri toliau veikia, kai visa kita nebe.

Stebėjimų duomenys sugriauja mūsų smegenų ir sąmonės tarpusavio ryšio įsivaizdavimą. Iki šiol buvo manoma, kad sąmonę sukuria elektrocheminiai procesai smegenyse. Bet tai daugiau nebėra tiesa, nes turime patvirtinimų, jog mirimo metu šie procesai nevyksta.

Gali būti, kad mūsų smegenyse yra kažkas neištirto, kas ir sukuria sąmonę; taip pat gali būti, kad sąmonė nepriklauso nuo smegenų.

➤ Nuo čia netoli iki pripažinimo, kad sąmonė yra antgamtiška.

Laikui bėgant dalykus mums pavyksta paaiškinti tiek, kiek tai leidžia mokslas. Tačiau dauguma objektyvių ir nešališkų mokslininkų pripažįsta, kad mūsų žinios yra ribotos. Vien tai, kad turimos žinios mums neleidžia tam tikrų dalykų paaiškinti, dar nereiškia, kad tie dalykai neteisingi arba antgamtiški. Iš žmonių, atradusių elektromagnetizmą, kurio tuo metu nebuvo įmanoma pamatyti ar išmatuoti, daugelis mokslininkų šaipėsi.

Mokslininkai nusprendė, kad asmenybė pasireiškia kaip smegenų ląstelių aktyvumo padarinys, tačiau nebuvo atlikta nė vieno eksperimento, kuris parodytų, kaip smegenų ląstelės sukuria žmogaus mąstymą. Negalime pažiūrėti į smegenų ląstelę per mikroskopą ir pasakyti: „Šita ląstelė mano, kad aš alkanas.“ Tai neįmanoma.

Galimas variantas, kaip ir elektromagnetizmo atveju, kad žmogaus psichika ir sąmonė yra labai subtilios rūšies jėga, kuri sąveikauja su smegenimis, tačiau nėra jų sukuriamas. Tikslaus atsakymo kol kas nėra.

Išvertė **Lizeta LOZURAITYTĖ**

Verslumo akademija – sėkmingai ateities visuomenei kurti

Šiuolaikinės visuomenės varomoji jėga – tai novatoriški ir savarankiški žmonės, gebantys imtis iniciatyvos, kurti ir priimti sprendimus, reaguoti į visuomenėje vykstančius pokyčius ir prie jų prisitaikyti. Verslumo ugdymas yra vienas iš būdų plėtoti šiuos asmens gebėjimus ir taip prisidėti prie sėkmingos visuomenės ir rinkos plėtos. Taigi švietimo sistemos tikslas – užtikrinti verslumo ugdymo integravimą į švietimo procesą, kad kasdienės ugdomosios veiklos metu besimokantieji įgytų tuos asmeninius ir socialinius gebėjimus, kurie jiems leistų sėkmingai kurti ateities visuomenę.

Siekdami skatinti pažangą visuomenėje ir prisidėti prie verslios asmenybės ugdymo galimybių plėtos, Jaunimo karjeros centras kartu su partneriais Vytauto Didžiojo universitetu ir Lietuvos marketingo asociacija įgyvendino projektą „Verslumo akademija“. Projektas finansuotas Europos socialinio fondo, Lietuvos Respublikos biudžeto ir projekto partnerių lėšomis.

Pagrindinis projekto tikslas – atnaujinti ugdymo turinį, orientuojant jį į mokinių verslumo gebėjimų ugdymą, padedantį jų idėjas paversti veiksmais ir skatinantį jų kūrybiškumą, naujoves ir pasirengimą rizikuoti. Projektas „Verslumo akademija“ subūrė mokytojus ir mokinius iš įvairių Lietuvos regionų: Kauno, Kėdainių, Raseinių ir Kupiškio miestų ir rajonų. Projekto metu mokytojai dalyvavo kvalifikacijos tobulinimo programoje „Verslumo akademija“, kuria

buvo siekiama plėtoti mokytojų motyvaciją, savimonę ir kompetencijas dirbti bendradarbiaujant, ugdant moksleivių verslumo supratimą, praktinius įgūdžius bei žadinant verslumo dvasią įvairių dalykų pamokose. Programos klausytojams buvo pasiūlyta novatoriškų metodų ir priemonių, leidžiančių tinkamai integruoti verslumo ugdymo metodus į ugdymo turinį, ugdyti mokinių kūrybiškumą, padėti pažinti savo ir visuomenės poreikius, mokyti priimti sprendimus ir realizuoti išsiskelstus verslumo projektų idėjas. Mokytojai taip pat buvo supažindinti su pagrindiniais produkto kūrimo elementais ir žingsniais, rinkodaros veiklos principais ir strategijomis, – tai yra vienas esminių dalykų, siekiant sukurti ir parduoti asmens ir visuomenės poreikį atitinkančius produktus.

Kvalifikacijos tobulinimo programoje „Verslumo akademija“ didelis dėmesys skirtas mokytojų praktinių gebėjimų taikyti verslumo ugdymo metodus ir integruoti juos į mokomųjų dalykų turinį plėtojimui. Projekto metu mokytojai ne tik gilino teorines verslumo ugdymo žinias, bet ir taikė jas praktiškai darbe su mokiniais. Mokytojai vedė integruotas verslumo ugdymo pamokas, kartu su mokiniais kūrė verslumo idėjas ir vykdė verslumo projektus. Be to, mokytojai ir mokiniai turėjo galimybę stebėti praktinį produktų ir paslaugų kūrimo procesą dalyvaujant praktinėse išvykose į šias įmones ir įstaigas: UAB „Pakmarkas“, UAB „Blue Bridge Baltic“, UAB „BOD Group“, UAB „Baltic Vairas“, UAB „Baltic Champs“, UAB „Daisena“, UAB

„Dextera“, UAB „Javinė“, UAB „Omniteksas“, UAB „Galinta ir partneriai“, S.Jokužio leidyklą-spaustuvę, Lietuvos nacionalinį radiją ir televiziją, TV3, LNK ir Šiaulių televizijas, Lietuvos nacionalinį dramos teatrą.

Projekto pasiekimai ir rezultatai buvo aptarti ir pristatyti spalio 28 d. vykusiame baigiamajame projekto renginyje. Kauno Jono Pauliaus II gimnazijoje šurmuliavusioje Verslumo mugėje projekte dalyvavę mokytojai ir mokiniai pristatė savo sukurtas ir įgyvendintas verslumo idėjas, sukurtus produktus ir paslaugas, dalijosi projekte sukaupta patirtimi ir pasiekimais bei aptarė tolimesnes verslumo ugdymo plėtos perspektyvas mokyklose.

Džiugu, kad projektas „Verslumo akademija“ davė praktinės naudos tiek mokytojams, tiek ir mokiniams. Tai liudija ir projekto dalyvių atsiliepimai apie projekto rezultatų naudą:

„Džiaugiuosi suteikta galimybe dalyvauti projekte. Seminarų metu gavau daug žinių ir metodinių patarimų. Edukacinės išvykos metu susipažinau su kitų profesijų specialistais. Vestų pamokų metu istorinius mokinių gebėjimus ir žinias taikiau su verslumu“, – teigė Ariogalos gimnazijos istorijos ir pilietiškumo mokytoja Rasa Zakaitė.

Išsamesnę informaciją apie projektą teikia:

Jaunimo karjeros centras

S.Daukanto g. 27-310, 44249 Kaunas

Tel. (8-37) 228151

El. p. jkc@jkc.vdu.lt

<http://www.karjeroscentras.eu>

Užs. 490

PROJEKTAI

Karmazinių pilkapiuose „atkėlė vėlių vartelius“

Šį rudenį suplanavome ir sėkmingai surengėme penktąjį integruoto tarpmokyklinio projekto „Metų ratu“ šventę „Atkelkit vėlių vartelius“, ji tradiciškai vyko Karmazinių pilkapiuose. Ši šventė ypatinga, nes pati aplinka, kurioje šventė, dvelkia paslaptimi, rimtimi. Rudenėjantys Karmazinių pilkapiai jau penktą rudenį mums pasakoja apie lietuvių senovės laidojimo papročius ir vis kitiems mokinukams, kurie atvyksta švęsti Vėlinių šventės į pilkapius, primena apie tekančią laiką ir istoriją. Juk kalbamės su mokiniais mokykloje apie žmogaus gyvenimą, jo prasmę, apie savo gimtinę Lietuvą, apie protėvius, gynusius savo brangią šalį nuo priešų, kadaise gyvenusius, o dabar aukštam kalnely amžinu miegu miegančius.

Šventė „Atkelkim vėlių vartelius“ sukvietė gausų būrį dalyvių iš Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos, Medeinos pradinės mokyklos ir Naujamiesčio moksleivių namų. Tradiciškai šventę pradėjome pilkapyno pradžioje – kur Neries regioninio parko biologas Saulius Pupininkas kartu su kultūrologe Karolina Tamašauskaite mums

visiems papasakojo apie Karmazinių pilkapius. Sužinojome, jog Neries regioniniame parke yra daug pilkapynų, ypač tose Neries pakrantėse, kur upė teka į vakarus. Karmazinių pilkapynas – didžiausias Vilniaus krašte. Beveik 150 pilkapių sampilų išsibarstę daugiau nei 10 ha plote. Karmazinių pilkapyne buvo laidojama V–VIII a., mirusiųjų palaikai buvo deginami. Žmonės čia atvažiuoja pasivaikščioti, ramiai pabūti, pamąstyti, ant pilkapių sukrauna vėlės stalelius, dainuoja Vėlinių dainas taip, kaip darydavo mūsų protėviai...

Priėję prie pilkapių klausėmės Neries regioninio parko biologo pasakojimo. Kartu su J.Basanavičiaus progimnazijos folkloro ansambliu „Rugelis“ (vad. Jeleną Skupienė) ir Medeinos pradinės mokyklos folkloro ansambliu „Bitelė“ (vad. Irma Dobrovolskienė) dainavome Vėlinių dainas, etnokultūros būrelio mokiniai (vad. Marija Mašanauskienė) deklamavo eilėraščius apie Vėlių šalelę, giminėlę, kurios jau nebėra... Kartu su Naujamiesčio moksleivių namų etnobūrelio „Šiaudelis“ (vad. Astrida Gaspariūnienė) mokiniais

ruošėme stalelį vėlėms, kurios gal paukšteliu atlėkusios pasivaikšintų.

Senoliai pasakoja, kad rudenį atsiveria vėlių langeliai ir iš anapus, iš ten, kur dega ugnelės, vėlės lanko žemę. Mokiniai degančias žvakeles paliko pilkapio viršuje ir senoviniu rateliu „Žalio vario“ pakvietė vėles pasivaikšinti. Nebuvo pamiršta ir Gabija – nuo seno garbinama ugnelė. Ugnelės Gabijos prašėme prisiminti ugnyje sudegusius, vandenyje paskendusius, medžių užmuštus ar perkūno nutrenktus. Mesdami surinktus sausus medžių lapus į ugnį, padėkojome, kad ji mus saugo, pasidžiaugėme jos sklei-

džiama šviesa ir šiluma, paprašėme, kad ji mus saugotų nuo nelaimių.

Šį gražų protėvių pagerbimo ritualą užbaigėme geros gerimu iš ažuolinio kaušelio, vaišėmis ir lietuviškais žaidimais – rateliais, kaip darydavo mūsų senoliai.

Manau, vaikai prisimins šią dieną, kupiną išpūdžių, ramybės, praeities ir dabarties sąsajų. Kai mes visi drauge – esame stiprūs ir tvirti. Ir tėviškės žemė su savo istorija mums sava, miela ir neužmirštama.

Jelena SKUPIENĖ,

Vilniaus Jono Basanavičiaus

progimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

■ Neries regioninio parko biologas Saulius Pupininkas papasakojo mokiniams apie Karmazinių pilkapius.

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telen@takas.lt

www.dialogas.com

PASITEIRAUTI – tel. 234 1571

Redaktorė **Lizeta Lozuraitytė**: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas **Vytautas Strazdas**: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė **Lina Paragytė**: korektura@dialogas.com
Maketuotojas: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė **Rasa Krilavičiūtė**: buhalterija@dialogas.com
Administratorė: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Įmonės kodas 221262680. Atsiskaitomoji sąskaita LT72 70440 60001118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Už reklamos, skelbimų ir mokamų straipsnių turinį redakcija neatsako. Rankraščiai neregistruojami ir negražinami. Kopijuoti ar platinti savaitraštyje publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIA SPAUDOS, RADIO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS Media Support Foundation

Išleina ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. I. Tir. 1879 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos ryto“ spaustuvė, Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392-1916

■ Balninkų pagrindinės mokyklos mokiniai turiningai ir smagiai pakeliavo po gimtąjį Molėtų kraštą.

Nusistovėjusią nuomonę, kad keliauti po aplinkines apylinkes, po savą rajoną – neįdomu, paneigė po Molėtų kraštą keliavę Balninkų pagrindinės mokyklos mokiniai. Kelionė organizuota vykdančią projektą „Tautos istorijos ir kultūros ženklų beišskant“. Projekte dalyvaujantys vaikai kelionei aktyviai ruošėsi – rinko istorinę medžiagą, atrinkinėjo įdomiausius faktus, mokėsi kalbėti auditorijai – tai praverė autobuse kaip tikriems gidams pristatinėjant lankytinus objektus.

Pirmoji maršruto stotelė – Videniškių XVII amžiaus Šv. Lauryno bažnyčios ir atgailos kanauninkų vienuolyno ansamblis. Čia mus pasitikusi bibliotekos vedėja D.Narbutienė papasakojo miestelio istoriją, nuvedė į vieną seniausių rajono bažnyčių, pavadėjo po išpūdingą vienuolyną.

Paklausti, ką aplankytų Molėtuose, vaikai buvo nustebę, kad šiame mieste yra muziejus... Ekskursiją vedusi fondų saugotoja T.Šakienė pristatė Molėtų krašto senuosius verslus, darbo įrankius, namų apyvokos daiktus, mokyklinį inventorių, numizmatikos pavyzdžius, šio krašto draubūzių ir dar daug kitų įdomių dalykų.

Stabtelėjome prie šv. Jono Nepomuko skulptūros, žvilgtelėjome į buvusio Molėtų

dvaro vietą ir, grožėdamiesi rudens spalvų numargintais miškeliais, vingiuotu keliu vyko į Dubingius – vieną didžiausių lankytojų traukos centrų Molėtų rajone. Ekskursiją vedusi gidė G.Kuorienė pristatė savo miestelio įžymybes: klausėmės pasakojimų apie Asvejos ežerą, apie Lietuvos Prezidento A.Smetonos inicijuoto pirmojo medinio tilto per ežerą statybą, apie prezidentinio vasarnamio likimą. Žinoma, labiausiai traukė pamatyti didingosios Radvilų giminės kapavietę, aplankyti rūmų liekanas, išgirsti pasakojimų apie Barbaros Radvilaitės čia praleistas dienas.

Asvejos regioninio parko lankytojų centre, Dubingių karčemoje, įrengta ekspozicija – tai kelionės objektas, kuriame galima dar kartą įtvirtinti išgirstas žinias. Balninkų moksleiviai buvo sužavėti atraktivos ekspozicijos, kur patys galėjo pasijusti archeologais, išgirsti autentiškų dubingiečių pasakojimų, užsidėti antspaudus, „nusileisti“ į Asvejos ežero dugną... Čia veiklos tiek, kad buvo sunku atsitraukti ir išvažiuoti.

Įsitikinome – visa tai, kas gražu ir įdomu, turime čia pat.

Irma BALČIŪNIENĖ

Teatras keliauja pas vaikus

Šiaulių r. Naisių vasaros teatro ir bendruomenės kultūros rūmuose įvyko projekto „Teatras keliauja pas vaikus“ penktasis nacionalinis Lietuvos „ASITEŽO“ festivalis, kuriame profesionalūs teatrai parodė spektaklius: Cezario grupė „Drąsi šalis“, Stalo teatras „Avinėlio kelionė“ ir Vitalijaus Mazūro teatras „Raudonkepūrė“, pasirodė Panevėžio „Meno“, Kelmės mažasis, Petro Mendeikos „Vaivorykštės“ teatrai. Festivalis baigėsi „Naisių vasaros teatro“ spektakliu „Pasaka apie obuolius ir kitus Obelių gyventojus“.

Edukacine programa festivalio turinį praturtino Cezario grupės aktoriai, kurie pravedė seminarą mokiniams, bei režisierė Saulė Degutytė, parengusi puikų seminarą mokytojams „Paprastos priemonės – nepaprastas veiksmas“.

Festivalis sulaukė didžiulio mokinių dėmesio, salės buvo pilnos žiūrovų. Mūsų – Naisių mokyklos – mokiniai ir mokytojai turėjo galimybę stebėti visus spektaklius.

Mokiniai ugdėsi kaip kultūros procesų dalyviai. Šia veikla buvo siekiama mokinius motyvuoti, palaikyti geriausias teatro kūrybos vertybes. Po spektaklio mokiniai aptarinėjo ne tik iškeltas problemas ar spektaklių temas, bet ir aktorių vaidybą, šios profesijos reikalingumą, žmogaus sugebėjimų panaudojimą.

Stasė GRUŠIENĖ,

Šiaulių r. Naisių mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Pažink darbo pasaulį ir investuok į save

Rokiškio suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centre (RSJMC) buvo vykdomas profesinio orientavimo projektas „Pažink darbo pasaulį ir investuok į save“, – praneša karjeros koordinatorė **Dalia Gražienė**. Projekto metu buvo organizuojami veiklinimo vizitai į įmones, mokiniai dalyvavo „šešėlių dienose“ – atliko įmonėse praktiką. Susipažinta su stiklo meistrų, apsaugos specialistų, energetikų, kultūros darbuotojų, juvelyrų ir kitų sričių specialistų darbu.

Vienas iš projekto tikslų buvo skatinti savanorystę. Neišdildomų išpūdžių projekto dalyviams paliko išvyką į Tiberiados bendruomenę (Zarasų r.); mokiniai daly-

vavo Raudonojo Kryžiaus, „Maisto banko“ akcijose, susitiko su Vokietijos Estenfeldo krašto Maltos ordino savanoriais ir t. t. Apibendrinant profesinio orientavimo projekto veiklas ir įgytą patirtį išleistas leidinukas „Karjeros kompetencijų ugdymas Rokiškio suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centre“.

KONFERENCIJOS

Geriausios ugdymo patirtys ruošiant mokinį ateičiai

Vilniaus regiono karjeros konsultantų komanda ir jų vadovė Ala Pupininkienė Lietuvos edukologijos universitete surengė (10 28) konferenciją „Ugdome karjerai. Geriausios ugdymo patirtys šiandien, ruošiant mokinį sėkmingai jo ateičiai“. Pagrindinis tikslas – pasidalinti gerąja darbo patirtimi su kolegomis. Praktinėje konferencijoje dalyvavo Vilniaus, Vievio, Elektrėnų, Kietaviškių, Aukštadvario, Trakų, Alytaus, Varėnos, Jonavos, Kaišiadorių, Žiežmarių, Rūdiškių karjeros specialistai, pavaduotojai, mokytojai, savivaldybių ir švietimo centrų atstovai. „Pranešimai vertė susimąstyti, kad šiuolaikiniai moksleiviai turi ne tik būti išsilavinę, turėti tam tikrų teorinių žinių, mokėti diskutuoti ir abejoti, kritiškai ir laisvai mąstyti, bet ir gebėti prisitaikyti prie nuolat kintančių gyvenimo sąlygų, daryti įtaką visuomenės gyvenimui naujomis idėjomis, darbais. Seminaro dalyviai turėjo galimybę patirti, kaip temos pristatymas ir gvildenimas netikėtame kontekste lengvai sudomina, įtraukia, džiugina daugelį, tuo pačiu sudarydamas palankias sąlygas savianalizei, efektyviam karjeros kompetencijų ugdymuisi. Dirbdami grupelėmis, mes diskutavome, kūrėme, vaidinome pasaką, susipažinome su sėkmingos karjeros konsultacijos etapais“, – dalijasi „Dialogui“ apie konferenciją parašiusi Vievio gimnazijos mokytoja **Renata Kisinierienė**.

ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMOS 38 UGDYMO ĮSTAIGOS

„Juventos“ progimnazija, Šiauliai
„Laisvės“ gimnazija, Vilnius
„Romuvos“ progimnazija, Šiauliai
„Sandoros“ progimnazija, Šiauliai
„Saulės“ pagrindinė, Joniškis
Antakalnio gimnazija, Vilnius
Ariogalos gimnazija, Raseinių r.
Baisogalos gimnazija, Radviliškio r.
Balninkų pagrindinė, Molėtų r.
Dainų progimnazija, Šiauliai
Didždvario gimnazija, Šiauliai
Gegužių progimnazija, Šiauliai
Jėzuitų gimnazija, Kaunas
Jėzuitų gimnazija, Vilnius

Jono Basanavičiaus progimnazija, Vilnius
Jono Pauliaus II gimnazija, Kaunas
Juliaus Janonio gimnazija, Šiauliai
Kairių lopšelis-darželis „Spindulėlis“, Šiaulių r.
Kauno technologijos universiteto gimnazija, Kaunas
Licėjus, Vilnius
Likiškių pagrindinė, Alytus
Linkaučių pagrindinė, Panevėžio r.
Lopšelis-darželis „Liepaitė“, Raseiniai
Marijono Daujoto pagrindinė, Kretinga

Medeinos pradinė, Vilnius
Mokykla-darželis „Rūtelė“, Kaunas
Molėtų gimnazija, Molėtai
Naisių, Šiaulių r.
Pranciškonų gimnazija, Kretinga
Raudėnų, Šiaulių r.
Rėkyvos progimnazija, Šiauliai
Salduvės progimnazija, Šiauliai
Suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centras, Rokiškis
Tytuvėnų gimnazija, Kelmės r.
Tytuvėnų jaunimo, Kelmės r.
Vievio gimnazija, Elektrėnų sav.
Vincos Kudirkos progimnazija, Šiauliai
Vyduono vidurinė, Klaipėda

KONKURSAI

Įgyvendink svajonę Šiauliuose!

Šiaulių Salduvės progimnazijoje įvyko kūrybinių darbų konkurso „Įgyvendink svajonę Šiauliuose“ baigiamasis renginys. Konkurso tikslas buvo skatinti, kad Šiaulių mokiniai aktyviai dalyvautų miesto gyvenime, kritiškai vertintų tobulintinas sritis. Konkurse dalyvavo 41 mokinys iš 7 miesto mokyklų: „Sandoros“, „Juventos“, Dainų, Rėkyvos, Salduvės progimnazijų bei Didždvario ir Juliaus Janonio gimnazijų. Mokiniai konkursui ruošė 15 mokytojų. Konkurse dalyvaujantys autoriai nufotografavo ar nupiešė idėjas pasirinktą Šiaulių erdvę, kurią siūlo keisti, gražinti arba kam nors panaudoti, ir vaizdžiai aprašė savo idėją.

„Savaime suprantama, kad kai kurie mokiniai didžiausią dėmesį atkreipė į savo namus, mokyklą. Vaikai mato ir mąsto, kaip gražinti Šiaulius, kad mūsų mieste būtų švaru, jauku, miela, kad visi (ir jauni, ir vyresni) turėtų kuo džiaugtis, kur ilsėtis ir bendrauti“, – rašo „Dialogui“ Salduvės progimnazijos direktorė **Natalija Kaunickienė** ir lietuvių kalbos mokytoja **Genovaitė Reizgevičienė**. Pasak informacijos autorių, labiausiai jaunieji šiauliečiai susirūpinę dėl miesto parkų, Talkšos ir Prūdelio erdvių. Mokiniai siūlė ne tik gražinti ar tvarkyti gimtąjį miestą, bet ir atgaivinti linksmuosius kalnelius, apžvalgos ratą, estradą, čiuožykla, įrengti

vandens sporto ir pramogų kompleksą, vaikų žaidimų aikštelės.

Vienų svajonės realios – pastatyti suoliukus, staliukus, kad žmonės galėtų džiaugtis besileidžiančia „į ežerą“ saule, savaitgaliais užkandžiai, žaisti stalo žaidimus. Kai kurių svajonės drąsesnės – vaikai siūlė vasaros kino teatrą prie Talkšos, „Tarzaniją“ Lieporių parkelyje, „Kūrybos namus“ pietiniame miesto rajone, „Užmiesčio klubą“ prie Kairių ežero mikrorajono bendruomenei, net Pasakų giraitę, muzikinį šviesų fontaną Prūdelyje.

„Tačiau turbūt aukščiausiai savo svajonėmis pakilo Austėja Šernaitė iš „Juventos“ progimnazijos, net eilėmis pasiūliusi pastatyti sostą Šiaulių miesto simboliui švytinčiai saulei, ir Gabrielė Adomavičiūtė bei Samanta Petrauskaitė, Salduvės progimnazijos aštuntokės. Merginų idėja – linksmos šviečiančios pėdutės, kurios reaguoja į žmogaus svorį, miesto bulvare. Tokios pėdutės, anot Gabrielės ir Samantos, leistų mieste palikti bent trumpam pėdsaką ir tiems šiauliečiams, kurie nėra įžymūs, nusipelnę. Bet jie yra mūsų miesto žmonės.

Jeigu vaikams rūpi gimtasis miestas, jeigu jie čia turi tiek daug svajonių, mes esame užtikrinti, kad Šiauliai turi gražią ateitį“, – džiaugiasi konkurso organizatoriai.

Linksmosios Kaliausės žaidynės

Šiaulių r. Kairių lopšelio-darželio „Spindulėlis“ bendruomenė surengė smagią sveikatingumo šventę „Linksmosios Kaliausės žaidynės“. Judesio korekcijos mokytoja **Kristina Janušaitė** „Dialogui“ pasakoja: „Renginiu siekėme ugdyti sveikos gyvensenos vertybines nuostatas, grįstas olimpinio ir etnokultūrinio ugdymo principais. Lopšelio-darželio teritoriją papuošėme rudens gėrybių girliandomis, panaudodami natūralias daržoves ir vaisius sukūrėme žaidimų erdves „sodą“ ir „daržą“. Kiemo viduryje visų šventės dalyvių laukė Kaliausė (šventės vedėja)... Žaidimų erdvėse vaikams užduotis atlikti padėjo personažai Žvirbliai. Šventės dalyviai varžėsi: kas nuskins aukščiau kabančią obuolį, surinks daugiau daržovių, greičiau įveiks kliūtis ir išraus morkas; taiklumą vaikai tikrinosi mėtydami daržoves bei vaisius į pintinę, stiprumą – nešdami maišus su rudens gėrybėmis.“

■ Linksmosios Kaliausės žaidynės Kairių lopšelyje-darželyje „Spindulėlis“

Vaiduoklių vakarėlis V.Kudirkos progimnazijoje

Anglų kalbos mokytojos J.Laucevičienė ir J.Vaišienė pakvietė Šiaulių Vinco Kudirkos progimnazijos penktokus į tradicinę Helovino šventę – į vaiduoklių vakarėlį.

Pasakoja mokytoja **Rita Samoškienė**: „Apsirengę visokiausiais „heloviniškais“ drabužiais mokiniai aktų salėje laukė pasirodant raganos. Netrukus ši atskrido ant šluotos, bet šiek tiek vėluodama, kadangi savo raganiškus reikalus tvarkė mobiliuoju telefonu. Pamačiusi būrį vaikų ragana tuoj pat juos sutupdė ant čiužinių ir ėmė angliškai klausinėti, visokius išbandymus skirti. Persirengėliai turėjo ir kortų namelį pastatyti (deja, niekam nepavyko, matyt, ragana visus buvo užkerėjusi), ir

mumiją sukurti, ir moliūgo sėklas viena ranka iš maišelio išrinkti, ir moliūgišką žibintą užpūsti. Už puikiai atliktą užduotį ragana neliko skolinga – mokėjo „auksiniais“ pinigais. Visą laiką ragana kalbino vaikus angliškai, nuolat juos ragino kartoti bei įsidėmėti naujus žodžius bei posakius. O šventės pabaigoje, pakartoję išmoktus žodžius, sušokę Helovino šokį, mokiniai dovanų gavo didelį maišą saldainių.

Laikas vaiduoklių vakarėlyje neprailgo, nes čia buvo ir linksmimasi, ir mokomasi. Be to, ir ragana nebaisi – nuolat ją (tik kitaip pasipuošusią) gali sutikti mokyklos koridoriuje.“

■ Už puikiai atliktą užduotį ragana mokėjo auksiniais...

Gerbiami mokytojai, direktoriai, darželių auklėtojai, dėstytojai, „Dialogas“ – Jūsų profesinis laikraštis. Kviečiame prenumeruoti ir siūlome 3 variantus – rinkitės Jums patogiausią!

I.

Popierinė laikraščio versija

Užsiprenumeruoti galima:

- Interneto svetainėje www.dialogas.com. Raskite prenumeratos nuorodą, ją paspauskite, užpildykite pateiktą formą ir šią atsiųskite į redakciją.
- Visuose „Lietuvos pašto“ ir „Lietuvos ryto“ skyriuose – tradiciškai.

Prenumeratos kaina:

» 1 mėn. – 15,99 Lt.

II.

Elektroninė laikraščio versija

Prenumeruoti galite adresu

<http://www.dialogas.com/pdf-prenumerata/>

Prenumeratos kaina

FIZINIAMS asmenims:

» 1 mėn. – 10,00 Lt.

JURIDINIAMS asmenims

(tiems, kam reikalinga sąskaita faktūra):

» 1 mėn. – 11,79 Lt.

III.

Tinklapis – dialogas.com

www.dialogas.com – nuomonių ringas

- Švietimo aktualijos
- Straipsnių fragmentai
- Internetinė apklausa
- Nuotraukos, nuorodos, komentarai, archyvai
- Kita naudinga informacija

Jei kiltų klausimų, paskambinkite į redakciją tel. (8 ~ 5) 234 1571 arba parašykite info@dialogas.com – ir gausite visą Jus dominančią informaciją.

Jei nespėjote „Dialogo“ užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose, galite tai padaryti mūsų internetinėje svetainėje www.dialogas.com bet kuriuo metu.

Ačiū, kad prenumeruojate „Dialogą“.